

Nr 77.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående lönereglering vid tandläkarinstitutet; gifven Stockholms slott den 28 januari 1910.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t, med återkallande af den i propositionen angående statsverkets tillstånd och behof gjorda framställning rörande lönereglering vid tandläkarinstitutet, härmed föreslå Riksdagen att

dels godkänna den af vederbörande departementschef förordade nya aflöningsstat för tandläkarinstitutet jämte af departementschefen angifna, för åtnjutande af däri upptagna aflöningsförmåner föreslagna villkor och bestämmelser,

dels förklara, att en hvar, som med eller efter ingången af det år, med hvars början den nya staten träder i kraft, tillträder ordinarie befattning vid tandläkarinstitutet, skall vara pliktig att underkasta sig nyssberörda villkor och bestämmelser, samt att de förutvarande innehafvarne af ordinarie lärarbefattningar vid institutet, hvilka icke före viss angifven tidpunkt anmäla, att de vilja underkasta sig den nya aflöningsstaten samt nämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem dittills tillkommande aflöningsförmåner äfvensom, i den mån ej annat föranledes af bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehafvares rätt till pension den 11 oktober 1907, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem,

dels medgifva, att samtliga befattningshafvares vid tandläkarinstitutet ålderstillägg enligt staten må utgå af det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslag: ålderstillägg,

dels ock höja det under anslagen till karolinska mediko-kirurgiska institutet med rubrik: tandläkarinstitutet, uppförda ordinarie förslags-

anslaget från dess nuvarande belopp af: högst 16,000 kronor med 15,700 kronor, eller till: högst 31,700 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts
Min Allernådigste Konungs och Herres sjukdom,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

P. E. Lindström.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 januari 1910.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve TAUBE,
Statsråden: PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
SWARTZ,
grefve HAMILTON,
grefve EHRENSVÄRD,
MALM,
LINDSTRÖM,
NYLANDER,
VON SYDOW.

Departementschefen, statsrådet Lindström anförde härefter:

Vid underdånig anmälan den 14 januari 1910 af ärenden rörande jag, hurusom till Eders Kungl. Maj:ts pröfning förelåg frågan om lönerereglering för tandläkarinstitutet. Ärendet hade dock ej då hunnit undergå erforderlig bearbetning inom ecklesiastikdepartementet. Jag nödgades därför inskränka mig till en preliminär hemställan, afseende att i propositionen angående statsverkets tillstånd och behof måtte för berörda lönerereglerings genomförande upptagas ett — med ledning af inkomna yttranden och förslag beräknadt — belopp af 16,000 kronor till höjande af förslagsanslaget till tandläkarinstitutet, hvilket anslag därigenom skulle komma att uppgå till 32,000 kronor. Jag anhåller att nu få återupptaga denna fråga.

Ang. lönerereglering vid tandläkarinstitutet.

Först vill jag då erinra därom, att på grund af nådigt beslut den 25 oktober 1901 uppgifter infordrades om behovet af lönereglering vid tandläkarinstitutet. Förslag i berörda hänseende afgafs den 30 maj 1902 af lärarkollegiet vid karolinska mediko-kirurgiska institutet, under hvars in-seende och vård tandläkarinstitutets såväl vetenskapliga som ekonomiska angelägenheter äro ställda, — likasom sistnämnda instituts anslag stå under karolinska institutets stat. Sedan lärarkollegiet den 11 januari 1906 gjort ny framställning om löneförbättring för tandläkarinstitutets lärare, aflät detta instituts lärarråd en skrivelse den 3 september 1908, däri åter framhölls behovet af en lönereglering för institutets lärare och tjänstemän. Framställningen härom, hvilken var förknippad med en begäran om anslag för utvidgning af tandläkarinstitutets lokaler och interimistisk förstärkning af lärarpersonalen, öfverlämnades med yttrande den 10 september 1908 af karolinska institutets lärarkollegium till kanslern för rikets universitet, och denne framlade i skrivelse den 15 oktober 1908 angående s. k. riksdagspetita ärendet i hela dess omfattning för Eders Kungl. Maj:t. Vid underdånig anmälan den 12 januari 1909 af omförmälda ärende uttalade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet, att framställningen, i hvad den afsåge lönereglering för tandläkarinstitutet, syntes honom böra remitteras till löneregleringskommittén. Så skedde ock genom nådig remiss samma dag. Samtidigt beslöts i enlighet med departementschefens hemställan nådig framställning till Riksdagen om anslag för öfriga i skrifvelsen afsedda ändamål.

I skrivelse den 11 oktober 1909 gjorde kanslern, på anhållan af lärarkollegiet vid karolinska institutet, förnyad framställning om lönereglering vid tandläkarinstitutet.

I anledning af nyssnämnda nådiga remiss har nu löneregleringskommittén med skrivelse den 8 december 1909 afgifvit underdånigt betänkande i ämnet. Då detta är tillgängligt i tryck, torde det tillåtas mig att under fortsättningen af mitt anförande i vissa delar hänvisa till betänkandet, hvilket jämväl innehåller en redogörelse för handlingarna i öfrigt i ärendet, innehållet i tandläkarinstitutets stadga m. m.

Kommittén har tillika den 13 januari 1910 afgifvit infordradt utlåtande i en särskild till omförmälda löneregleringsärende hörande fråga.

Tandläkarinstitutet, den statsanstalt, där undervisning för tandläkares utbildning meddelas och deras utexaminerande äger rum, har ej länge ägt bestånd. Det inrättades för något mer än 10 år sedan, efter det Riksdagen år 1897 på framställning af Kungl. Maj:t beviljat anslag för ändamålet. Redan tidigare hade emellertid staten kraft undergående af vissa prof-

ningar såsom villkor för rätt att utöfva tandläkarkonsten. Först år 1861 gåfvos dock närmare bestämmelser i sådant afseende. Alltfort underlät emellertid staten att sörja för tillfälle till undervisning åt tandläkarkandidaterna, hvilka således endast på privat väg, genom öfverenskommelse med enskilda tandläkare, kunde förskaffa sig nödig utbildning. Omsider bragtes det därhän, att genom anslag till en poliklinik för tandsjukdomar offentlig tandläkarundervisning, dock endast såvidt nödiga praktiska kunskaper angick, kom till stånd. Detta anslag, 4,000 kronor, beviljades först af 1884 års Riksdag på extra stat för år 1885. Samma belopp utgick för enahanda ändamål på extra stat för hvart och ett af de följande åren till och med år 1897, vid hvilket års Riksdag, såsom nämnts, beslut fattades om tandläkarinstitutets inrättande. Frågan därom hade sin upprinnelse i en under år 1888 från medicinalstyrelsen aflåten skrifvelse till styrelsen för polikliniken för tandsjukdomar; man hade redan då kommit till insikt om att tandläkarutbildningen kräfde ytterligare åtgärder från statens sida. Huru denna fråga under de följande åren undergick en sorgfällig och omfattande utredning och pröfning kan inhämtas såväl af det vid 1897 års statsverksproposition fogade utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden för den 14 januari 1897 som ock af löneregleringskommitténs betänkande. På dessa ställen kunna ock närmare upplysningar vinnas såväl rörande tandläkarkonstens ställning i Sverige under gångna tider som i afseende å hvad, enligt hvad jag antydt, tidigare åtgjorts från statens sida beträffande tandläkares undervisande och examinerande.

Den grundval, föredragande departementschefen år 1897 närmast hade att stödja sig på vid framläggandet af sitt förslag om det nya tandläkarinstitutets inrättande, utgjordes af utlåtande och förslag, afgifna af de kommitterade, som på grund af medicinalstyrelsens redan nämnda framställning tillsatts af lärarkollegiet vid karolinska institutet. Till detta kommittéförslag, hvilket afsåg en ettårig teoretisk och en tvåårig praktisk kurs, den sistnämnda åtföljd af tandläkarexamen, anslöt sig departementschefen i hufvudsak, blott i enskilda punkter uttalande en afvikande mening.

En af dessa punkter var frågan om de afgifter, som efter den af kommitterade angifna planen skulle af de studerande erläggas för deras utbildning vid tandläkarskolan — detta var den benämning, som anstalten skulle få enligt kommitterades förslag. I afseende å dessa afgifter, som för den teoretiska kursen och anmälan till den teoretiska examen skulle utgöra tillhoppa 155 kronor, erinrade departementschefen, att endast 45 å 95 kronor skulle betalas för deltagandet i de praktiska öfningarna vid

polikliniken och protéslaboratoriet samt anmälan till tandläkareexamen. Att sätta afgifterna för de nämnda öfningarna så lågt syntes emellertid departementschefen icke lämpligt, utan borde dessa afgifter, enligt hans mening, ganska väl kunna bestämmas att för hvarje termin vid hvardera institutionen utgå med belopp, som ungefärligen motsvarade de dåvarande terminsafgifterna vid polikliniken för tandsjukdomar — 50 kronor. Afgiften vid anmälan till tandläkareexamen syntes departementschefen icke böra sättas lägre än till hälften af det då stadgade beloppet, 50 kronor.

Genom afgifter af de studerande vid den nya läroanstalten ansåg departementschefen kunna, utöfver hvad som enligt kommitterades förslag skulle åtgå till bekostande af den teoretiska undervisningen och till arfvode åt medlemmar i en examensnämnd, påräknas inflyta så stort belopp, att särskildt anslag af statsmedel ej skulle erfordras till hyra af lokal för poliklinik och laboratorium, till lokalens uppvärmning och belysning samt vattenförbrukning äfvensom till materiell. Kostnaden härför var i kommitterades förslag beräknad att utgöra tillhopa 5,800 kronor, och med detta belopp skulle alltså enligt departementschefens mening statens utgifter, hvilka af kommitterade antagits till 21,500 kronor, kunna minskas.

I stället för af kommitterade föreslagna arfvoden till kamrerare, notarie och vaktmästare syntes departementschefen de i sådant afseende föreslagna belopp böra i en blifvande stat för den tillämnade läroanstalten upptagas till bestridande af sekreterar-, kamrerar- och vaktmästar-görömmål.

Vid kommitterades förslag i öfrigt förklarade sig departementschefen icke hafva annat att erinra, än att de tre lärare: poliklinikföreståndaren, tandfyllningsläraren och protésföraren, hvilka i afseende på sin verksamhet syntes blifva jämförliga med extra ordinarie professorer och därför, enligt departementschefens mening, äfven borde så benämnas, jämväl borde aflönas efter samma grunder som innehafvare af extra ordinarie professorsbefattningar vid karolinska institutet.

Aflöningen skulle fördensskull fördelas i lön och tjänstgöringspenningar, och lönen för poliklinikföreståndaren och tandfyllningsläraren skulle efter fem års tjänstgöring kunna ökas med 500 kronor, utgående från åttonde hufvudtitelns anslag till ålderstillägg.

För den nya läroanstalten, som syntes departementschefen böra benämnas tandläkarinstitutet, skulle, med den af departementschefen angifna minskning i kommittéförslagets slutsumma, erfordras ett fast statsanslag af 15,700 kronor, oberäknadt ålderstillägg.

I öfverensstämmelse därmed ansåg departementschefen följande af-

löningsstat för tandläkarinstitutet böra lända till efterrättelse från och med år 1898:

	K r o n o r			
	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa	
1 inspektor, arfvode	—	—	400	
1 extra ordinarie professor i protés-lära	3,500	1,000	4,500	
1 d:o d:o i dental kirurgi och terapi, tillika poliklinikföreståndare	3,000	1,000	4,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor.
1 d:o d:o i läran om tandfyllning och tandreglering	2,500	1,000	3,500	
1 assistent, arfvode	—	—	900	
2 d:o, arfvoden, hvarterda å 500 kronor	—	—	1,000	
Till sekreterargöromål	—	—	200	
» kamrerar- »	—	—	200	
» vaktmästar- »	—	—	1,000	
Summa	—	—	15,700	

Utöfver nämnda belopp..... kronor 15,700 skulle erfordras:

till hyra af lokal för poliklinik och laboratorium .... kronor 2,300
 » lokalens uppvärmning och belysning m. m. .... » 2,000
 » materiell..... » 1,500 5,800

Till bestridande af samtliga dessa utgifter..... kronor 21,500 skulle beräknas

avgifter af studerande ..... kronor 5,800
 statsanslag ..... » 15,700 21,500

I enlighet med departementschefens hemställan föreslog Kungl. Maj:t uti den vid 1897 års Riksdag aflåtna statsverkspropositionen, att Riksdagen, med godkännande af omförmälda aflöningsstat, måtte för tillämpning af densamma bevilja ett under anslagen till karolinska mediko-kirurgiska institutet, med särskild rubrik: tandläkarinstitutet, uppfördt ordinarie anslag å 15,700 kronor äfvensom medgifva, att de för två extra ordinarie

professorer vid tandläkarinstitutet afsedda ålderstillägg finge utgå af åttonde hufvudtitelus förslagsanslag: ålderstillägg.

Uti skrifvelse, nr 78, den 17 maj 1897 meddelade Riksdagen, att det af Kungl. Maj:t framlagda förslaget till tandläkarundervisningens ordnande hade syntes Riksdagen vara af beskaffenhet att böra i hufvudsakliga delar vinna dess godkännande.

I fråga om kostnaden för förslagets genomförande hade Riksdagen emellertid ansett statens utgifter icke behöfva uppgå till så stort belopp, som blifvit ifrågasatt. Vid granskning af den framlagda aflöningsstaten för tandläkarinstitutet hade Riksdagen nämligen funnit, att minskning kunde och borde göras i vissa anslagsbelopp.

Beträffande de i staten upptagna tre ordinarie lärarna erinrade Riksdagen till en början, att det syntes mindre lämpligt, att dessa lärare i lönestaten tillades benämningen extra ordinarie professorer, helst en sådan benämning, hvarigenom ökade anspråk på aflöning kunde föranledas, ej tillkomme lärarna vid det med ifrågavarande läroanstalt jämförliga farmaceutiska institutet.

Vidkommande i öfrigt de nämnda tre lärarna vid tandläkarinstitutet hade Riksdagen väl funnit skäl medgifva, att åt läraren i protés-lära, hvilken syntes blifva jämförelsevis strängt upptagen af sin tjänstgöring vid institutet, bereddes den aflöning, som i statförslaget uppförts för honom. Däremot hade någon nedsättning ansetts kunna ske i de löneförmåner, som ifrågasatts för de öfriga två lärarna. Såväl läraren i dental kirurgi och terapi som läraren i tandfyllningslära m. m. syntes nämligen blifva i tillfälle att jämte sin undervisningsskyldighet ägna ej obetydlig tid åt enskild praktik. Med afseende därå ansågos de för dessa lärare föreslagna löner skäligen kunna minskas hvardera med 500 kronor.

Riksdagen hade vidare ansett, att ett belopp af 300 kronor borde utgöra en nöjaktig godtgörelse för sekreterar- och kamrerargöromålen. Likaledes syntes det för vaktmästargöromålen afsedda beloppet af 1,000 kronor kunna minskas till 900 kronor, hvilket ungefärligen motsvarade de löneförmåner, 750 kronor jämte fri bostad, som bestodes ordinarie vaktmästare vid karolinska institutet.

Med de sålunda angifna nedsättningarna i aflöningsstaten skulle denna komma att sluta på ett belopp af 14,500 kronor, eller 1,200 kronor mindre än hvad af Kungl. Maj:t föreslagits.

Beträffande de årliga utgifterna för hyra af lokal. densammas uppvärmning och belysning m. m. samt för materiell, hvilka utgifter i den kungl. propositionen beräknats till sammanlagdt 5,800 kronor och enligt förslaget skulle bestridas genom afgifter af de studerande, hade Riksdagen

väl ansett, att utgifterna för omförmälda ändamål borde begränsas till den sålunda beräknade summan. Riksdagen hade emellertid funnit afgifterna af de studerande böra utgå efter sådana grunder, att, då samtliga kurserna vore fulltaligt besökta, kostnaderna för institutets uppehållande kunde till betydligt större del, än som beräknats, betäckas genom dessa afgifter.

Enligt Riksdagens mening syntes det ingalunda vara oskäligt, att af studerande, som begagnade sig af ifrågavarande specialundervisning, afgifter upptoges till belopp af för första årskursen, såsom af departementschefen ifrågasatts, 155 kronor, för hvartdera af de två följande åren 200 kronor samt därjämte den då stadgade afgiften af 50 kronor för anmälan till tandläkarexamen, eller således för fullständigt genomgående af tandläkarinstitutet sammanlagdt 605 kronor.

Afgifterna inom första årskursen skulle utgå till bekostande af den teoretiska undervisningen och till arfvode åt examensnämndens medlemmar, hvilka utgiftsposter icke upptagits i staten för tandläkarinstitutet. Där- emot skulle afgifterna inom de två senare årskurserna vara att disponera för institutets i stat uppförda utgifter. Enär enligt departementschefens beräkning framdeles skulle inom tandläkarinstitutet undervisas i medeltal 90 studerande om året, skulle alltså, under antagande, att två tredjedelar af detta antal tillhörde de två senaste årskurserna, 12,000 kronor af elev- afgifterna jämte influtna afgifter för anmälan till tandläkarexamen kunna anlitas för institutets i stat uppförda utgifter.

Då på detta sätt statsverkets utgifter för tandläkarinstitutet skulle kunna i väsentlig mån inskränkas, hade Riksdagen ansett, att anslag till institutet borde beviljas endast under förutsättning, att afgifter af de studerande upptoges efter de angifna grunderna och i främsta rummet användes till bestridande af kostnaderna för institutet.

Enär det emellertid syntes antagligt, att under de första åren af institutets verksamhet undervisningen därstädes icke komme att anlitas af så många studerande, som blifvit förutsatt, och enär i allt fall de bestämda utgifter, som i aflöningsstaten uppfördes, icke kunde grundas på så ovissa tillgångar som elevavgifter, hade Riksdagen ansett lämpligast, att förslags- anslag anvisades till belopp af högst den summa, hvarpå aflöningsstaten slutade. De i samma stat omförmälda ålderstillägg syntes Riksdagen böra utgå på sätt Kungl. Maj:t föreslagit.

Under återopande af hvad sålunda anförts anmälde Riksdagen sina beslut i ämnet. Dessa inneburo, att Riksdagen under villkor

att af elev vid tandläkarinstitutet upptoges afgifter till belopp, som för fullständigt genomgående af institutet ej understege 605 kronor, däri inräknad afgift af 50 kronor för anmälan till tandläkarexamen, samt att

dessa afgifter i främsta rummet användes till bestridande af kostnaderna för institutet, äfvensom

att till hyra af lokal för poliklinik och laboratorium, till lokalens uppvärmning och belysning m. m. samt till materiell icke användes högre belopp än 5,800 kronor om året,

dels godkänt aflöningsstat för tandläkarinstitutet, likalydande med den af Kungl. Maj:t föreslagna, med de ändringar som af det föregående framgå, och alltså slutande å ett belopp af 14,500 kronor,

dels ock för tillämpning af samma stat beviljat och under anslagen till karolinska institutet, med särskild rubrik: tandläkarinstitutet, uppfört ett ordinarie förslagsanslag af högst 14,500 kronor, äfvensom medgifvit, att de för två lärare vid tandläkarinstitutet afsedda ålderstillägg finge utgå af åttonde hufvudtitelns förslagsanslag till ålderstillägg.

Denna stat fastställdes af Kungl. Maj:t den 28 maj 1897. Beträffande elevavgifterna, hvilka enligt Riksdagens beslut i första hand skola användas till bestridande af kostnaderna för tandläkarinstitutet och således spela en stor roll i institutets ekonomi, blefvo genom den för institutet den 22 september 1899 af Kungl. Maj:t fastställda stadga — af hvars öfriga föreskrifter jag i det följande skall omförmåla de väsentligare — examensavgifterna till siffran bestämda. Studieavgifterna för de praktiska årskurserna likasom ock för de teoretiska öfverlätos genom samma stadga åt universitetskanslern att, efter förslag af vederbörande, bestämma, med iakttagande därvid af föreskrifter angående af Riksdagen beviljade anslag till tandläkarinstitutet.

Nyss omförmålda stat med därtill hörande bestämmelser har sedermera undergått följande ändringar.

Med anledning af framställning i statsverkspropositionen vid 1905 års Riksdag blef enligt Riksdagens skrifvelse den 18 maj 1905 nr 145 — med ändring af villkoret att till hyra af lokal för poliklinik och laboratorium vid tandläkarinstitutet, till lokalens uppvärmning och belysning m. m. samt till materiell icke finge användas högre belopp än 5,800 kronor om året — medgifvet, att för nämnda ändamål finge af elevavgifterna användas ett belopp af högst 9,500 kronor.

I fråga om nämnda afgifter hade uti ett vid propositionen fogadt statsrådsprotokoll öfver ecklesiastikärenden meddelats, att dessa, hvilka, enligt hvad af Riksdagen bestämts, ej finge för hvarje elev understiga 605 kronor för fullständigt genomgående af institutet, i verkligheten utginge i normala fall — med ettårig kurs för afläggande af tandläkarkandidatexamen och tvåårig kurs för tandläkarexamen — med sammanlagdt 915 kronor för hvarje elev, däri inberäknade de med 125 kronor

utgående examensavgifterna. Det antyddes ock, att avgifterna syntes behöfva något höjas för att blifva tillräckliga att fylla utgifterna för lokal m. m.

Uti Riksdagens berörda skrifvelse den 18 maj 1905 uttalades önskvärdheten däraf, att någon ökning af de, enligt Riksdagens mening, redan då tämligen dryga elevavgifterna icke skulle behöfva föranledas af höjningen af de utgifter, som skulle bestridas af elevavgifter.

Enligt beslut vid samma års Riksdag uppfördes å tandläkarinstitutets aflöningsstat ett belopp af 1,500 kronor till arfvode åt ett tekniskt biträde vid protéslaboratoriet, och höjdes fördenskull det under anslagen till karolinska mediko-kirurgiska institutet med rubrik »Tandläkarinstitutet» uppförda ordinarie förslagsanslaget med 1,500 kronor till högst 16,000 kronor.

Af nyssnämnda statsrådsprotokoll framgår, att detta tekniska biträde, hvilket måste äga särskild teknisk utbildning, skulle tillhandagå vederbörande lärare vid preparationsarbeten för föreläsningar och demonstrationer samt därjämte ombestyrta renhållning och andra vaktmästargöromål.

Slutligen har Riksdagen år 1909, i enlighet med en af Eders Kungl. Maj:t gjord framställning, på det sätt ändrat de villkor, som af Riksdagen stadgats för fastställande af aflöningsstat för tandläkarinstitutet, att till hyra af lokal för poliklinik och laboratorium, till lokalens uppvärmning och belysning m. m. samt till materiell finge af elevavgifterna från och med ingången af år 1910 användas ett belopp af högst 14,000 kronor för år.

Med iakttagande af Riksdagens åren 1897 och 1905 fattade beslut i afseende å posterna i staten för tandläkarinstitutet lyder alltså den nu gällande staten för tandläkarinstitutet sålunda:

	K r o n o r			
	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa	
1 inspektor, arfvode	—	—	400	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor.
1 lärare i protéslära	3,500	1,000	4,500	
1 d:o i dental kirurgi och terapi, tillika poliklinikföreståndare	2,500	1,000	3,500	
1 d:o i läran om tandfyllning och tandreglering	2,000	1,000	3,000	
1 tekniskt biträde vid protéslaboratoriet, arfvode	—	—	1,500	
1 assistent, arfvode	—	—	900	
2 d:o, arfvoden, hvarterda å 500 kronor	—	—	1,000	
Till sekreterar- och kamrerargöromål	—	—	300	
Till vaktmästargöromål	—	—	900	
Summa	—	—	16,000	

De ändringar, hvilka åren 1905 och 1909 skett i fråga om den andel af elevavgifterna, som skulle få användas till bekostande af lokalhyra m. m., hafva tillkommit i sammanhang med utvidgningar af tandläkarinstitutets lokal, hvarmed följt ökade utgifter för de öfriga ändamål, som skulle tillgodoses genom nämnda andel. För tandläkarinstitutet fanns, vid dess upprättande, ej plats inom någon staten tillhörig byggnad. Lokal måste därför anskaffas i privat hus. Lämplig sådan fann man i egendomen nr 46 vid Malmskillnadsgatan i Stockholm, där två våningar tre trappor upp förhyrdes. År 1905 utvidgades lokalerna med en lägenhet två trappor upp i samma hus. Och det beslut, som år 1909 fattades i fråga om ökad tillskott från elevavgifterna, afsåg att bereda tillfälle till förhyrande af ytterligare en lägenhet i nämnda våning.

Jag bör i detta sammanhang för fullständighetens skull påpeka, att hyrestiden för ifrågavarande lokaler i huset nr 46 vid Malmskillnadsgatan utgår den 30 september 1915 och att Eders Kungl. Maj:t den 31 juli 1908 uppdragit åt öfverintendentensämbetet att i samråd med lärarrådet vid tandläkarinstitutet åstadkomma utredning angående lämplig tomt för en eventuell byggnad åt institutet, äfvensom låta uppgöra skisser och approximativt kostnadsförslag till en sådan byggnad.

Innan jag öfvergår till en redogörelse för handlingarna i det nu föreliggande löneregleringsärendet, vill jag här i största korthet redogöra för det väsentligaste af de nu gällande bestämmelserna rörande tandläkarinstitutets verksamhet.

Denna verksamhet, som tog sin början år 1898, ägde till en början rum i enlighet med interimistiska föreskrifter. Den 22 september 1899 utfärdade Kungl. Maj:t sedermera stadga för institutet, hvilken stadga, med vissa den 18 december 1908 vidtagna mindre betydande ändringar, fortfarande är gällande.

Enligt § 1 i denna stadga står tandläkarinstitutet under karolinska institutets styrelse och förvaltning.

Karolinska institutet skall vid tandläkarinstitutet anordna såväl den teoretiska och praktiska undervisning, hvilken erfordras för utbildning af tandläkare, som ock de för vinnande af legitimation såsom svensk tandläkare erforderliga examina.

Den teoretiska undervisningen meddelas vid karolinska institutets laboratorier, den praktiska vid särskildt därför inrättade poliklinik och laboratorier.

Karolinska institutets lärarkollegium skall hafva inseeende öfver och vård om tandläkarinstitutets såväl vetenskapliga som ekonomiska angelägenheter (§ 2).

Verksamheten vid tandläkarinstitutet öfvervakas af dess inspektor. Den praktiska undervisningens angelägenheter handhafvas närmast af tandläkarinstitutets lärarråd (§ 7).

Tandläkarinstitutets inspektor, som för 3 år väljes af karolinska institutets lärarkollegium bland institutets lärare, skall, enligt § 8, såsom styresman utöfva vård och tillsyn öfver allt hvad tandläkarinstitutet rör.

Honom åligger att tillse, att undervisningen vederbörligen upprätthålles; att studerande, hvilken anmäler sig till begagnande af undervisningen vid tandläkarinstitutet, varder inskrifven i tandläkarinstitutets matrikel och inträder i den för detta instituts studerande upprättade odontologiska föreningen; att tandläkarinstitutets egendom, af hvad namn den vara må, behörigen vårdas: att anslag användas för sina rätta ändamål; att räkenskaper och redovisningar behörigen upprättas och inom föreskrifna tider aflämnas; samt att lärare, tjänstemän och betjante i allo noggrant uppfylla sina åligganden.

Inspektor har ock att inventera tandläkarinstitutets kassor och samlingar samt att till verkställighet befordra hvad stadgan för institutet och andra vederbörligen gifna föreskrifter anbefalla till efterrättelse.

Enligt § 17 är inspektor föredragande af ärendena i lärarrådet, som jämlikt § 12 består af inspektor såsom ordförande samt tandläkarinstitutets ordinarie lärare och läraren i kirurgi.

Vid lärarrådets sammanträden föres protokoll af en af lärarrådet utsedd sekreterare, som jämväl ombesörjer däraf föranledda expeditioner (§ 19).

Beträffande lärarämbetens och tjänsters tillsättande är i §§ 20, 21, 22, 23, 24, 25 och 26 stadgadt, bland annat:

Ordinarie lärarämbete vid tandläkarinstitutet tillsättes af Kungl. Maj:t.

Lärare vid teoretisk undervisningskurs samt läraren i kirurgi, hvilka lärare utses för viss tid, äfvensom biträdande lärare förordnas af kanslern.

Assistent förordnas af tandläkarinstitutets lärarråd.

Sökande till ordinarie lärarämbete skall vara legitimerad tandläkare och inom af karolinska institutets lärarkollegium utsatt profid ådagalägga sin skicklighet medelst vissa prof.

Profven bestå af en föreläsning och en demonstration med fritt föredrag och praktisk tillämpning.

Skulle sökanden sådant önska, äger han att dessutom såsom prof hålla en demonstration efter eget val af ämne samt att utgifva och vid karolinska institutet offentligt försvara en afhandling.

Vid ansökningstidens utgång utser karolinska institutets lärarkollegium minst tre i det eller de läroämnen, som det lediga ämbetet omfattar, sakkunniga personer.

Med ledning af de bevis, med hvilka den sökande vill styrka sin skicklighet och förtjänst, och i öfverensstämmelse med de grunder, som gälla för lärarkollegiets eget yttrande vid befordringsärendets pröfning, skola de sakkunniga till lärarkollegiet inkomma med förberedande skriftligt utlåtande angående hvarje sökandes skicklighet till ämbetet och, där de sökande äro flere, dessutom angående den ordning, i hvilken de anses därtill skickliga.

När skickligheten i afseende å en hvar af de sökande blifvit bedömd, skall förslag uppgöras af lärarkollegiet.

Angående återbesättande af ordinarie lärarämbete vid tandläkarinstitutet gäller för öfrigt i tillämpliga delar hvad karolinska institutets stadgar i motsvarande hänseende föreskrifva.

Vid tandläkarinstitutet må biträdande lärare förordnas till det antal, som pröfvas nödigt eller nyttigt.

Undervisningen är enligt § 33 ordnad efter en af kanslern fastställd plan, som afser, att fullständig lärokurs genomgås på tre år. Den teoretiska undervisningen meddelas i form af kurser, som genomgås under loppet af ett läsår. Den praktiska undervisningen anordnas så, att den medhinner under loppet af två läsår.

Beträffande den teoretiska och praktiska undervisningen är i § 34 stadgadt:

De teoretiska undervisningskurserna omfatta lämpliga delar af följande undervisningsämnen: kemi med metallurgi och läkemedelslära; människans normala anatomi med dissektionsöfningar samt histologi och embryologi; fysik och fysiologi; allmän patologi med bakteriologi.

De praktiska undervisningsämnena äro: kirurgi, tandkirurgi, tandfyllningskonst, protéslära och tandreglering.

Vid tandläkarinstitutet skola jämlikt föreskrift i § 35 finnas, underhållas och i mån af behof och tillgångar fullständigas följande materiella hjälpmedel för undervisningen:

- poliklinik med nödig utrustning;
- laboratorium för öfningar i tandfyllning med nödig utrustning;
- laboratorium för protésöfningar med nödig utrustning;
- odontologiska samlingar och samling af instrument m. m.

Paragraferna 36, 37 och 38 föreskrifva:

Hvarje lärare åligger att upprätthålla undervisningen i sitt ämne i enlighet med de instruktioner, kanslern fastställt.

Läsåret tager sin början den 8 september och omfattar två lästerminer: den ena eller höstterminen från och med nämnda dag till den 1 december; den andra eller vårterminen från och med den 15 januari till den 1 juni.

Den öfriga delen af året är ferier. Tre dagar före och tre dagar efter påsk- och pingstdagarna må ock föreläsningarna inställas.

Ordinarie lärare skall under den tid af året, undervisningsskyldighet åligger honom, utan särskild vedergällning leda de studerandes praktiska öfningar samt dessutom hålla föreläsningar minst två timmar i veckan. Under examensperioderna äro lärarna befriade från föreläsningsskyldigheten.

Läraren i tandkirurgi leder som föreståndare för polikliniken den polikliniska tjänstgöringen; läraren i tandfyllningskonst förestår laboratoriet för öfningar i tandfyllning; läraren i protéslära och tandreglering förestår laboratoriet för protésöfningar.

Den som vill begagna sig af undervisningen vid institutet måste hafva aflagt mogenhetsexamen (§ 40).

Examina vid tandläkarinstitutet äro: en teoretisk eller tandläkar-kandidatexamen och en praktisk eller tandläkarexamen (§ 46). Sekreterargöromålen vid den teoretiska examen förrättas af karolinska institutets sekreterare och vid den praktiska examen af sekreteraren hos tandläkarinstitutets lärarråd (§ 45).

Vid anmälan till tandläkarexamen erlägges en afgift af 50 kronor — ingående bland medlen för bekostande af tandläkarinstitutets upprätthållande, — för pröfningen erlägges en ytterligare afgift af 50 kronor, däraf viss andel fördelas mellan examensnämndens tre medlemmar: inspektor och två af karolinska institutets lärarkollegium utsedda praktiserande tandläkare (§§ 53 och 60).

Jag har i det föregående angifvit innehållet i den nu gällande staten för tandläkarinstitutet. Denna stat ger emellertid ej ensam för sig en rätt öfversikt öfver de lärarkrafter med aflöning af staten, hvilka numera, sedan 1910 års ingång, stå institutet till buds. De nytillkomna: en assisterande lärare i tandkirurgi, en laborator i tandfyllningskonst samt en laborator i protéslära och tandreglering, äro visserligen för sagda år blott uppförda å extra stat, men det framgår tillfullo af den motivering, som år 1909 föranledde Eders Kungl. Maj:ts förslag till Riksdagen att bereda tandläkarinstitutet denna ökning i arbetskraft, att här i själfva verket förelåg en antecipation på en med den förestående löneregleringen vid tandläkarinstitutet förknippad organisationsfråga.

Nyssnämnda tre lärares sålunda angifna ställning till tandläkarinstitutets löneregleringsfråga föranleder mig att erinra om det väsentliga innehållet i lärarrådets framställning om dessa tjänsters inrättande. Denna framställning förekommer i den skrifvelse den 3 september 1908, hvilken

jämväl innehöll hemställen, bland annat, om löneroglering för institutets lärare och tjänstemän och därför ligger till grund för mitt anförande i afseende å denna.

I nyss omförmälda framställning — som, fullständigare än jag här återger den, återfinnes i det vid 1909 års statsverksproposition fogade utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden den 12 januari 1909 och i lönerogleringskommitténs utlåtande — fäste lärarrådet uppmärksamheten därå, att antalet tandläkarkandidater, som vårterminen 1908 fullgjort sin prof-tjänstgöring för tandläkarexamens afläggande hösten samna år, blifvit relativt ringa.

Till detta resultat hade förutom värnpliktstjänstgöringen i icke oväsentlig grad bidragit det allvarliga hinder för åstadkommande af en effektiv undervisning inom en viss begränsad tidrymd, att läroverkets lärarkrafter vore otillräckliga för att kunna med framgång öfvervaka eleverna i deras arbete samt förekomma och beifra missbruk och slarf.

Behovvet af ökade lärarkrafter hade sålunda gjort sig gällande i samband därmed, att de dåvarande lärarkrafterna icke befunnits tillräckliga att, äfven med insats af än så stor skicklighet och uppoffring af tid, hinna med sådan framgång leda och öfvervaka sina till antalet så väsentligt ökade lärjungars utbildning, att dessa efter två års tjänstgöring vid poliklinik och laboratorier vore rustade att bestå tandläkarexamens fordringar.

De senare årens erfarenhet hade därför ock gifvit vid handen, att, bortsedt från värnpliktstjänstgöringens verkningar och inrättade feriekurser, allt flera studerande behöfde ytterligare använda en till två lästerminer för sin praktiska utbildning. Därigenom ökades äfven alltmera de tjänstgörandes antal för terminen.

En lärare med hjälp af en oftast nyexaminerad assistent kunde ej bära ansvaret för att ett 50-tal lärjungar finge tillgodogöra sig undervisning och utbildning. Än mindre kunde detta blifva fallet, då antalet, såsom syntes blifva regeln, närmade sig 70—75 hvarje lästermin.

Visserligen vore, utom vid föreläsningar och demonstrationer af större intresse, hela antalet för terminen inskrifna tjänstgörande ej närvarande på en gång: afdelningsföreståndarna vid polikliniken och tandfyllningslaboratoriet hade, på grund af undervisningsplanens anordning, hvarje dag endast halfva antalet tjänstgörande. Detta antal ökades emellertid väsentligt vissa dagar därigenom att fördelningen af de tjänstgörande blefve en annan, när det visat sig, att den tjänstgörandes ådagalagda skicklighet varit vid den ena eller andra afdelningen mindre tillfredsställande, vid de andra åter bättre.

Verksamheten vid polikliniken påginge hvarje dag klockan 9—11

f. m., vid tandfyllningslaboratoriet hvarje dag klockan 12,30—6 e. m. samt vid protéslaboratoriet likaledes alla dagar kl. 9 f. m.—6 e. m. utom lördagen, då undervisningslokalen för rengöring stängdes kl. 4 e. m.

För hvarje år hade ställts och komme gifvetvis fortfarande äfven att ställas allt större kraf på lärarna från såväl undervisningens synpunkt som från den hjälpsökande allmänhetens sida, då med ökad utrymme och ökade arbetskrafter allt mindre väntetid vid mottagningarna ställdes i utsikt och det ökade förtroendet yttrade sig i större frekvens i de besökandes antal. Det vore emellertid den odontologiska undervisningens art och arbetssättet vid en anstalt sådan som tandläkarinstitutet, som förklarade att såväl undervisnings- som ansvarsbördan vore särskildt stor för läraren.

För den studerande vore det nämligen icke nog att följa undersökningen af de individuella fallen, som för dagen inställt sig, åhöra demonstrationer och föreläsningar samt lära känna olika behandlings- och arbetsmetoder. Han måste själf, efter nödig öfning vid fantomkurser, utföra behandling i patientens mun under lärarens öfvervakande. Hans manuelle behärskande af arbetsmetoderna i nödig grad såsom grundval för examensproffen och själfständig verksamhet måste uppöfvas. Vid den praktiska undervisningen ginge också den tjänstgörande från det ena profvet till det andra, och han måste genomgå ett visst antal sådana prof af olika kvalitativt värde för att komma till den s. k. prof-tjänstgöringen och, efter att hafva på godkänt sätt bestått densamma, admitteras till tandläkar-examen.

Tillsynen från lärarens sida, hvilken tillika bure ansvaret för behandlingen, måste af dessa orsaker vara särdeles noggrann och uppmärksamheten sträng, likasom ock anordningarna för undervisningen och profvens anställande måste vara omfattande.

Den redogörelse lärarrådet härefter ger i fråga om de uppgifter och skyldigheter, som åligga de ordinarie lärarna, är naturligen i förevarande ärende af stort intresse. I sådant afseende anfördes följande.

Läraren i tandkirurgi meddelade sin undervisning dels genom föreläsningar, två dagar i veckan, dels ock genom polikliniska demonstrationer och examinatorier, hvarjämte han vid polikliniken ledde de studerandes tjänstgöring.

Föreläsningarna ägde rum vid tider, som hvarken för honom eller öfriga ordinarie lärare sammanföle med arbets- och undervisningstiderna vid polikliniken eller laboratorierna. Föreläsningskursen vore så anordnad, att läroområdet, omfattande tandkirurgisk patologi och terapi jämte dietetik och speciell receptlära, operativ tandkirurgi med indikationerna för an-

vändningen af olika operationsmetoder samt instrumentlära, genomginges under loppet af fyra på hvarandra följande lästerminer.

Vid den polikliniska undervisningen skedde särskildt och, såvidt möjligt vore, jämsides med ämnet för senaste föreläsning praktiska demonstrationer af föreliggande fall.

Rörande tjänstgöringen vid polikliniken iakttoges, att under de första veckorna nybörjaren öfvades i de för patienters undersökning m. m. erforderliga handgreppen o. s. v. och i användningen af vanligare förekommande instrument samt i aseptik och antiseptik, hvarjämte han finge åse de vid polikliniken förekommande operativa ingrepp och öfrig behandling. Därefter finge den studerande under loppet af första tjänstgöringsterminen börja deltaga i undersökningen och behandlingen af patienter; enklare fall tilldelades honom, hvarvid uppöfvades den tjänstgörandes förmåga att undersöka munnens och tändernas tillstånd samt hans manuella färdighet vid inläggningar och förband samt vid utförande af lättare extraktioner.

Under andra terminen fortsattes dessa öfningar, i det den tjänstgörande så småningom finge öfvergå till undersökning och behandling af äfven andra förekommande fall af tand- och munåkommor.

Under tredje och fjärde terminerna finge han mera själfständigt utföra tandkirurgiska ingrepp, incisioner, öppnande af abscesser, svårare tandextraktioner m. m., hvarjämte han sista terminen deltog i utförandet af lokala bedöfningar.

Proftjänstgöringen vid polikliniken, sista terminen af tjänstgöringstiden, hade den omfattning, att den tjänstgörande under minst två veckor dagligen, hvarannan dag vid mottagningen, hvarannan dag i operationsrummen, biträdde vid undersökningen af patienterna och deras behandling, i allmänna journalen införde nödiga anteckningar öfver dessa patienter samt dessutom på egen hand undersökte två lämpliga sjukdomsfall, som anvisades honom af läraren, och öfver fallen uppsatte fullständiga journaler med epikris öfver minst ett af fallen.

Under jul- och sommarferierna ålåde läraren i tandkirurgi ledningen af den polikliniska mottagningen under halfva ferietiden, assistenten vid polikliniken den andra hälften. Feriekurser vid den tandkirurgiska afdelningen anordnades ej särskildt, utan ägde den studerande, som af giltig anledning nödgats under lästerminen för någon tid afbryta sin tjänstgöring eller för öfrigt bruste uti förvärfvad skicklighet, efter lärarrådets bepröfvande deltaga längre eller kortare tid i den polikliniska mottagningen under ferierna. Det ålåde läraren att öfvervaka och leda detta den studerandes deltagande äfvensom pröfva dess resultat.

Läraren i tandfyllningskonst meddelade sin undervisning dels genom föreläsningar, dels genom demonstrationer och examinadorier vid undersökningen af patienter, som vore i behof af konservativ tandbehandling, dels ock genom ledning af öfningsarbetena i tandfyllningslaboratoriet.

Föreläsningskursen vore så anordnad, att läroområdet, omfattande tandfyllningens teori, den hårda tandsubstansens och pulpans patologi och terapi, de olika fyllningsämnenas, deras förberedande behandling, insertion och afslipning m. m. samt tillhörande instrumentlära, genomginges under loppet af fyra på hvarandra följande lästerminer.

Vid undervisningen i laboratoriet skedde särskildt och, såvidt möjligt vore, jämsides med ämnet för senaste föreläsning praktiska demonstrationer af föreliggande polikliniska fall.

Rörande tjänstgöringen vid tandfyllningslaboratoriet iakttoges, att nybörjaren först öfvades på fantom uti kavitetpreparering, tandisolering, de plastiska fyllningsämnenas tillredning, insertion och afslipning samt uti instrumentkännedom, innan han finge öfvergå till undersökning och behandling af patienter.

Under återstående del af första samt under andra lästerminen öfvades den studerande uti undersökning af polikliniska fall, med bestämmande af lämplig konservativ behandling, samt i utförande af enklare tandfyllningar med amalgam, cement och guttaperka.

Under tredje och fjärde lästerminerna, då den tjänstgörande ådagalagt behörig färdighet, undervisades han uti utförandet af fyllningar af guld, med glas och porslin (emaljfillningar) samt af kombinerade fyllningar.

Proftjänstgöringen vid tandfyllningslaboratoriet, sista terminen af tjänstgöringstiden, hade den omfattning, att den tjänstgörande under sista månaden, på de för hans tjänstgöring gällande dagar, finge ställa diagnos på de af läraren utsedda patienter och föreslå behandlingsmetoder samt själfständigt utföra erforderliga fyllningsarbeten jämte öfrig behandling, och borde fyllningsarbetena innefatta alla brukliga fyllningsämnen.

Feriekurser vid tandfyllningslaboratoriet leddes närmast af för hvarje kurs af lärarrådet förordnad lärare. Vid dessa kurser hade de studerande, enligt lärarrådets bestämmande, att genom deltagande i desamma ersätta under lästerminen förlorad tid, förvärfva ökad skicklighet samt fullgöra resterande laboratoriearbeten. Kurserna öfvervakades af den ordinarie läraren, som ock hade att pröfva kursens resultat.

Läraren i protéslära och tandreglering meddelade sin undervisning dels genom föreläsningar, två dagar i veckan, dels genom demonstrationer och examinadorier vid undersökningen af patienter, som vore i behof af protés

eller tandreglering, hvarjämte han ledde öfningsarbetena i protéslaboratoriet.

Föreläsningkursen vore så anordnad, att läroområdet, omfattande teorien för tand-, käk- och gomprotésér samt för tandreglering, dess praktiska tillämpning och utförande jämte kännedom om därvid använda materialier och instrument, genomginges under loppet af fyra på hvarandra följande lästerminer.

Vid undervisningen i laboratoriet skedde särskildt och, såvidt möjligt vore, jämsides med ämnet för senaste föreläsning praktiska demonstrationer af föreliggande polikliniska fall.

Under första året af tjänstgöringen vid protéslaboratoriet utfördes dels förberedande tekniska öfningsarbeten, dels olika slag af protés- och regleringsarbeten å modell, i enlighet med en af lärarrådet fastställd serie.

Efter att sålunda hafva vunnit nödig teknisk färdighet, inträdde med början af andra årets tjänstgöring vid laboratoriet den studerande i deltagandet uti den polikliniska mottagningen vid laboratoriet jämte utförandet af åt patienter erforderliga protésarbeten, omfattande de mera vanliga i modern tandläkarpraxis förekommande protésformer, samt tandregleringar, hvarjämte meddelades honom, genom demonstrationer af förekommande fall samt å modell, kännedom i käkprotésers och gomobturatorers konstruktion.

Proftjänstgöringen vid protéslaboratoriet, sista terminen af tjänstgöringstiden, hade den omfattning, att den tjänstgörande under minst två veckor, på de för hans tjänstgöring gällande dagar, finge själfständigt undersöka polikliniska fall med bestämmande af lämplig behandling, och att han inom en tid, ungefär motsvarande den, som vore anslagen åt verkställandet af examensarbetena, finge själfständigt utföra på honom af läraren anvisade patienter dels ett fullständigt protésarbete på kautschuk- eller metallbas dels ett partiellt protésarbete af metall, med uppsättning af journal jämte epikris öfver det eller de af fallen, som läraren närmare bestämde. För godkänd proftjänstgöring fordrades för öfrigt att under sista terminen af tjänstgöringen hafva haft till behandling minst två regleringsfall och hafva fört godkänd journal öfver fallen.

I likhet med hvad som gällde för läraren i tandfyllningskonst, ålåde det protéslärares att hafva öfverinseendet öfver de feriekurser, som under jul- och sommarferierna gäfves vid protéslaboratoriet under närmare ledning af därtill för hvarje kurs af lärarrådet utsedd lärare, samt att pröfva kursernas resultat.

Därjämte hade det visat sig af största nytta att — förnämligast af det skäl, att den stadgade praktiska utbildningstiden af två år vore för

kort särskildt för förvärfvande af nödig manuell färdighet inom protésen för tandläkarexamens fordringar — vid protéslaboratoriet, hvarje söcken-dag utom lördagen, klockan 6—8 e. m., inrätta en fakultativ propedeutisk fantomkurs i tandprotés, såväl under höst- som vårterminen. Dessa kurser vore äfven ställda under den ordinarie lärarens öfverinseende och under närmaste ledning af därtill för hvarje kurs af lärarrådet förordnade lärare; de vore afsedda för de studerande, som sysselsatte sig med de teoretiska studierna, och därigenom finge också dessa uppöfva manuell färdighet äfvensom i tid pröfva sin läggning för den bana, de beträdd.

Genom feriekursernas utsträckande komme den polikliniska mottagningen så småningom att äfven vid laboratorierna blifva kontinuerlig året om. Detta blefve också nödvändigt med hänsyn därtill, att det visat sig farligt att kortare tider för allmänheten stänga mottagningen vid laboratorierna; annonsering blefve då af nöden för att återvänja allmänheten till desamma. Också påginge verksamheten vid laboratorierna äfven under påsk- och pingstferierna, och lärarna hade dessa båda veckor endast befrielse från föreläsningsskyldigheten, ej från den öfriga undervisningen.

Äfven examensproffen toge lärarnas tid i icke obetydlig grad i anspråk. Under examensperioderna hade de visserligen i enlighet med gällande stadgar befrielse från föreläsningsskyldigheten. Men det hade särskildt på grund af protésprovvens utsträckning visat sig af nöden, att under hänsyn till antalet examensanmälningar utsträcka desamma till flera eller färre dagar af sommar- eller julferierna.

Till sist hade lärarna att följa med utvecklingen af sina discipliner. Inom den konservativa såväl som den ersättande tandbehandlingen framställdes oupphörligt nya metoder i facklitteraturen. Dessa metoder måste pröfvas och de goda tillgodogöras undervisningen. Den moderna konservativa och ersättande tandbehandlingen fordrade i allt större grad biträde af den operativa tandkirurgien.

Af den öfversikt, som lärarrådet sålunda lämnat öfver de ordinarie lärarnas skyldigheter och öfver undervisningsplanens innehåll, ansåg lärarrådet uppenbart framgå, att dessa lärares uppgifter vore omfattande och ställde stora kraf på deras tid. Då endast en ringa del af deras undervisning kunde meddelas i form af kurser, däri deltagarnas antal vore af mindre betydelse, syntes det lärarrådet det ock med fog kunna påstås, att de ordinarie lärarnas arbete ökades med antalet lärjungar, och detta med risk af de olägenheter, som påpekats.

Behovvet af biträdande lärare vore alltså, enligt lärarrådets mening, fullt konstateradt. Det gällde icke så mycket för de ordinarie lärarna

att få en del af sina åligganden öfverflyttade på biträdande lärare och därigenom komma billigare ifrån sina egna skyldigheter. Det afsåges fastmer att väl afväga dessa skyldigheter och genom arbetets lämpliga fördelning söka förekomma, att ej viktigare delar af utbildningen komme att åsidosättas, därigenom att brister af kanske mindre viktig art i afseende på behandlingen, såsom mera tekniska detaljer m. m., måste behörigen uppmärksammas och rättas.

Under dåvarande förhållanden måste patienten ofta oskäligt länge vänta på tur för undersökning och behandling, och likaså ofta, sedan arbetet från den tjänstgörande kandidatens sida blifvit färdigt eller prof-färdigt, såväl patient som kandidat uppehållas, tills läraren blefve ledig att afsyna respektive godkänna detsamma. Från patientens synpunkt vore denna tidsförlust af betydelse, och detta vore en faktor af synnerlig vikt vid upprätthållandet af poliklinik och verksamhet vid en dental undervisningsanstalt, så beroende af det lefvande undervisningsmaterialet.

Lärarrådet ansåge sig därför böra föreslå, att vid hvardera af läroverkets tre afdelningar måtte fästas ytterligare en lärare med större kompetens än assistentens, som nu ensam stode vid den ordinarie lärarens sida och i regel toges bland de nyutexaminerade tandläkarna. Assistentens biträde vid de tjänstgörandes dagliga handledning, patienternas fördelning, förande af journaler och arbetsböcker samt vid recepturen gjordes icke öfverflödigt genom antagandet af de föreslagna ytterligare lärarna. Dessa skulle öfvertaga den närmare ledningen af vanligare operativa ingrepp och mera rent mekaniska arbetsdetaljer, jämte det att de efter behof skulle deltaga i den öfriga undervisningen.

Den nye läraren i tandkirurgi borde enligt lärarrådets mening öfvertaga den närmare ledningen af den mera rent operativa undervisningen i operationsrummen, ledningen af de operativa ingrepp, som erfordrades på patienter, hvilka eljest finge sin behandling vid laboratorierna, äfvensom ledningen af bedöfningarna, hvilka vid en tandpoliklinik numera i allt större fall påfordrades af allmänheten.

Lärarrådet ansåge det vara af väsentlig fördel för undervisningens fördelning vid tandfyllningsafdelningen, om det närmare öfvervakandet af de mera tekniska detaljerna i fantomarbetena och af den mekaniska beredningen af fyllningsmedel m. m. vid laboratoriet anförtrordes åt den nya läraren i tandfyllningskonst vid sidan af hans öfriga deltagande i undervisningen vid afdelningen.

At den nya läraren i protés-lära och tandreglering skulle, vid sidan af hans öfriga deltagande i undervisningen vid afdelningen, anförtrors rent tekniska demonstrationer och det närmare öfvervakandet vid utförande

af rent tekniska arbetsdetaljer jämte den närmare ledningen af fantomkurserna vid laboratoriet.

De tre sålunda föreslagna lärarna skulle enligt lärarrådets förslag förordnas af kanslern för rikets universitet för en tid af fem år, efter aflagda prof inför lärarrådet och på förslag af karolinska institutets lärarkollegium.

Med framhållande, hurusom den undervisning, som skulle komma att åläggas dessa lärare, ovillkorligen kräde en särskild utbildning utöfver den vanliga fackbildningen för tandläkare, och att för uppnående af det med befattningarna afsedda ändamål fordrades, att förordnandena ej för ofta bytte om innehafvare, föreslog lärarrådet för hvar och en af ifrågavarande lärare ett årligt arvode af 3,000 kronor.

Lärarrådet hemställde därför, att hos 1909 års Riksdag måtte äskas uppförande å tandläkarinstitutets stat af ett anslag å 9,000 kronor till arfvoden åt dessa tre lärare. Äfven borde för tiden intill 1910 års ingång anslag till extra lärarkrafter för ifrågavarande ändamål beredas.

Lärarrådets förslag tillstyrktes af karolinska institutets lärarkollegium samt af universitetskanslern i hans den 15 oktober 1908 afgifna utlåtande.

Den framställning i ämnet som, såsom nämnts, gjordes till 1909 års Riksdag, föregicks af ett uttalande af vederbörande departementschef, ur hvilket jag vill här återgifva följande:

»Jag öfvergår nu till frågan om förstärkning af institutets lärarkrafter. I sådant afseende tillåter jag mig erinra om den egenartade beskaffenheten af institutets undervisande verksamhet. En del af undervisningen kan visserligen meddelas i form af föreläsningskurser, vid hvilken undervisning det läraren påhvilande arbetet är i mindre grad beroende af elevernas antal. Men en mycket viktig del af institutets undervisning måste hafva karaktären af individuell undervisning. Läraren måste nämligen följa med och öfvervaka hvarje särskild elevs arbeten vid hans försök på ej mindre fantom än äfven lefvande material. Och det är hufvudsakligen detta förhållande, som gjort, att lärarnas arbetsböda blifvit så betungande i följd af ökningen i antalet elever och patienter. Af den utredning, lärarrådet i förevarande afseende lämnat, synes mig ådagalagdt, att institutets lärarpersonal behöfver förstärkas med en assisterande lärare i tandkirurgi, en laborator i tandfyllningskonst samt en laborator i protéslära och tandreglering.

»Lärarrådet har föreslagit, att aflöningarna för dessa lärare skola begäras å ordinarie stat. Då emellertid med ändring i den ordinarie staten torde böra anstå, tills frågan om lönereglering för institutets lärarpersonal blifvit afgjord, torde de för nu ifrågavarande ändamål erforderliga

anslag böra äskas å extra stat. Aflöningarna för de nya lärarna skulle enligt lärarrådets förslag sättas till 3,000 kronor för en hvar af dem. Jag har varit något tveksam, huruvida jag i sakens nuvarande läge skulle kunna förorda dessa aflöningsbelopp. Först och främst skulle nämligen de assisterande lärarnas godtgörelse komma att uppgå till samma belopp, som enligt gällande stat tillkommer den ordinarie läraren i läran om tandfyllning och tandreglering i första lönegraden. För det andra skulle det kunna ifrågasättas, huruvida det är lämpligt att nu provisoriskt bestämma enahanda arfvodesbelopp, som vederbörande myndighet ansett erforderligt såsom definitivt bestämd aflöning. Dessa betänkligheter har jag emellertid ansett böra stå tillbaka för önskemålet att åt institutet förvärfva goda lärarkrafter, och då en aflöning af 3,000 kronor om året för detta ändamål synes mig erforderlig, anser jag, att för anställande vid institutet af bemälda lärare med en aflöning för en hvar af 3,000 kronor för år bör af Riksdagen å extra stat för år 1910 äskas ett anslag af 9,000 kronor.»

Den i enlighet härmed till Riksdagen gjorda framställningen blef af Riksdagen bifallen, därvid Riksdagen uttalade, att densamma af utredningen i ärendet blifvit öfvertygad om nödvändigheten att åtgärder vidtogs för beredande af förstärkta lärarkrafter för tandläkarinstitutet.

Till fullständigt klagörande af tandläkarinstitutets ekonomiska ställning må slutligen omförmälas, hurusom institutet till täckande af kostnad för materiell till utförda arbeten upptager afgifter af bemedlade patienter, som behandlats å institutets laboratorier — afgifternas storlek bestämmes af lärarrådet — samt att institutets poliklinik af Stockholms stad åtnjuter ett årligt anslag å 1,500 kronor. Detta anslag användes till bestridande af kostnaderna för materiell vid behandlingen af obemedlade sjuka. Af nämnda för institutet tillgängliga medel kommer således intet lärarna till godo. Enligt hvad jag inhämtat läser Stockholms stads anslag vara otillräckligt för sitt ändamål, hvadan man torde komma att begära dess förhöjning.

Jag skall nu lämna en redogörelse för det hufvudsakliga innehållet i lärarrådets af mig i det föregående omförmälda skrifvelse af den 3 september 1908, såvidt den angår lönereglering för institutets lärare och tjänstemän. Härutinnan yttrade lärarrådet följande.

Då karolinska institutets lärarkollegium den 30 maj 1902 afgaf förslag rörande förbättrad lönestat för tandläkarinstitutet, föreslog lärarkollegiet, att läraren vid tandläkarinstitutet i protéslära och tandreglering

skulle erhålla en aflöning af 5,000 kronor, hvaraf 1,200 kronor tjänstgöringspenningar, jämte ett ålderstillägg å 500 kronor, läraren i dental kirurgi och terapi 4,000 kronor, hvaraf 1,200 kronor tjänstgöringspenningar, jämte två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, samt läraren i tandfyllningslära 3,500 kronor, hvaraf 1,200 kronor i tjänstgöringspenningar, jämte två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor. Hvar och en af dessa tre lärare skulle enligt detta förslag erhålla en förhöjning af begynnelselönen med 500 kronor samt ett nytt ålderstillägg å 500 kronor.

Någon löneförbättring åt lärarna i fråga hade emellertid icke kommit till stånd, hvarken på grund af nämnda förslag eller på grund af ett — af mig i början af detta anförande omförmäldt — förslag, som karolinska institutets lärarkollegium den 11 januari 1906 afgifvit med anledning af en från de tre ordinarie lärarna vid tandläkarinstitutet till Kungl. Maj:st afgifven petition om löneförbättring i anslutning till petitioner om förbättrade lönevillkor, som inlämnats från såväl universitetens som karolinska institutets extra ordinarie professorer och med dem väsentligen likställda universitetslärare.

Lärarna vid tandläkarinstitutet hade vid sistnämnda tillfälle begärt att på extra stat erhålla ett tillägg af 1,000 kronor hvardera till begynnelselönen. Därjämte hade de anhållit om rätt att bekomma, lärarna i tandkirurgi och terapi samt i tandfyllningslära ett andra ålderstillägg efter 10 års tjänstgöring samt läraren i protéslära och tandreglering, hvilken ej åtnjöte något ålderstillägg, två sådana efter resp. 5 och 10 års tjänstgöring.

Af de särskilda skäl, som framhållits i nyssnämnda lönepetition, åberopade lärarrådet i sin förevarande framställning följande.

Lärarna vid tandläkarinstitutet hade enligt gällande stadgar att utan någon som helst särskild ersättning leda de studerandes praktiska öfningar på de olika afdelningarna, och detta dagligen under läsårets båda lästerminer. Därjämte vore läraren i tandkirurgi och terapi i sin tjänstgöring såsom poliklinikföreståndare under en stor del af ferierna upptagen af polikliniken, hvarvid han kostnadsfritt meddelade undervisning åt de studerande, som, ofta i rätt stort antal, begagnade sig af denna tjänstgöring. De öfriga lärarna utöfvade dessutom utan någon ersättning öfverinseende öfver de feriekurser och propedeutiska kurser, som hölles vid institutet. Af dessa kurser återkomme de vid protéslaboratoriet städs under såväl jul- som sommarferierna.

På grund af examensskyldigheten kräfdes af ifrågavarande lärare en betydlig uppoffring af tid genom anordnandet och öfvervakandet af de många praktiskt-tekniska prof, som inginge i examensproffen. Detta gällde

i synnerhet läraren i protéslära, som också, för att profven icke skulle för mycket inkräkta på den öfriga undervisningen, nödgades därtill använda en del af ferierna.

För sin verksamhet vid institutet åtnjöte dessa lärare allenast aflöningen å stat. Den enskilda praktiska verksamhet såsom tandläkare, som af Riksdagen åberopades såsom skäl för de år 1897 fastställda lägre löneförmånerna, kunde i sitt ekonomiska utbyte ingalunda jämföras med de praktiserande tandläkarnas i allmänhet, hvilka uteslutande ägnade sig åt praktiken.

Lärarrådet åberopade härefter ett vid sammanträde den 11 januari 1906 med lärarkollegiet vid karolinska institutet af inspektorn för tandläkarinstitutet afgifvet yttrande. I detta framhölls förutom annat, att genom de af Riksdagen år 1905 beviljade ökade anslag för utvidgande af tandläkarinstitutets verksamhet detta läroverk vore satt i stånd att mera effektivt genomföra sin förelagda uppgift och möta de ökade kraf, som ställts på detsamma från såväl allmänhetens som undervisningens synpunkt. Medan under de sju första åren af institutets verksamhet årligen bortåt 15 studerande inskrifvit sig för begynnande af de odontologiska studierna, hade under läsåret 1904—1905 deras antal stigit till 19 och läsåret 1905—1906 till 28. Inspektor ansåg sig hafva all anledning antaga, att siffran afven för framtiden komme att hålla sig hög.

Genom de förbättrade lokala förhållanden, som då inträdt vid läroverket, var enligt inspektors mening all utsikt för, att vid dess poliklinik och laboratorier ökade fordringar komme att ställas på lärarnas insats i undervisningsarbetet. Det kunde nämligen vid den polikliniska ledningen och vid laboratorieundervisningen ej vara ligkiltigt, att de hjälpsökandes antal väsentligt ökats och att de tjänstgörande kandidaternas antal blefve fördubbladt.

Enligt inspektors åsikt kunde det ej anses billigt att af lärare, till hvilkas åligganden, förutom föreläsnings- och examinationsskyldighet, dagligen hörde poliklinik- och laboratorieundervisning, fordra så omfattande tjänstgöring för en aflöning af 3,000, respektive 3,500 och 4,500 kronor årligen.

Att karolinska institutets lärarkollegium år 1902 uttalat sig för en löneförbättring till lägre belopp, ansåg inspektor ej utgöra hinder för att år 1906 rösta för ett högre belopp. Enär dyr tid vore det väsentliga motivet för löneförbättringen, syntes det honom, att de senaste årens ytterligare stegring i lefnadskostnaderna väl motiverade en begäran om 500 kronors tillägg till de aflöningar för lärarna i fråga, som lärarkollegiet redan år 1892 ansett vara lämpliga att föreslå Kungl. Maj:t vid afgifvandet af förslaget om tandläkarinstitutets upprättande.

Med anmärkning, att inspektors antagande om ökningen af de stu-

derandes antal de senaste åren, besannats fortsatte lärarrådet i sin skrifvelse den 3 september 1908:

Hänvisande till hvad i framställningen anförts om vederbörande lärares skyldigheter samt angående studie- och undervisningsplanens innebörd, ansåg lärarrådet det med fog kunna sägas, att de ordinarie lärarnas arbetsbörda ökats och allt fortfarande komme att blifva mycket stor och ej stode i förhållande till de löneförmåner, de uppbure. Äfven om anslag beviljades till föreslagna biträdande lärare vid undervisningen och den praktiska verksamheten, komme därigenom dock i första rummet att tillgodoses undervisningens effektivitet och fullständighet samt hänsynen till det polikliniska materialet.

Mot att bibehålla de ordinarie lärarnas löner vid alltför låga belopp af den anledning att de hade tillfälle till enskild praktik, kunde, enligt lärarrådets mening, med fog åberopas enahanda skäl som beträffande lärare, hvilka idkade medicinsk praxis. Tandläkarpraxis utanför den, som fölle inom ramen af institutets verksamhet, vore nämligen nödvändig förutsättning för lärarnas skicklighet och erfarenhet, och dessa egenskaper borde blifva fruktbringande i den praktiska utbildningens tjänst. Här likasom i så många andra jämförliga fall, där lärare gjorde sina insikter och sin skicklighet gällande i enskild verksamhet, borde icke hänsyn tagas till enskild praktik.

Lärarrådet ansåg det vara på tiden, att äfven tandläkarinstitutets lärare komme i åtnjutande af löneförmåner mera motsvarande deras arbete och tidens kraf. De vore snart de enda lärare, som ej fått dessa förmåner förbättrade, och lefnadskostnaderna i hufvudstaden hade de allra sista åren stigit i olidlig grad.

Utan att för öfrigt framställa några kraf på jämlikhet i löneförmåner med någon af de lärarkårer, som redan kommit i åtnjutande af löneförhöjning eller hvilkas framställningar därom vore hvilande, ansåg lärarrådet billigt att föreslå, det vid tilldelande af aflöningar åt tandläkarinstitutets lärare de belopp måtte läggas till grund, hvilka karolinska institutets lärarkollegium redan år 1892 ansett erforderliga för läroverkets hufvudlärare och hvarom äfven Kungl. Maj:t år 1897 framställt förslag hos Riksdagen. Till dessa belopp borde komma af såväl ökad arbete som dyr tid motiverade förhöjningar af 33 à 40 % jämte nödiga ålderstillägg.

Riksdagen hade år 1897 vid granskningen af det föreslagna läroverkets aflöningsstat i visst hänseende anställt jämförelse mellan tandläkarinstitutet och farmaceutiska institutet. Farmaceutiska institutet hade sedan dess, nämligen år 1901, fått förändrad stat, och lärarrådet hade fått upplysning därom, att ny framställning föreläge hos Kungl. Maj:t om väsentlig

förhöjning af, bland annat, aflöningarna till hufvudlärarna vid sistnämnda institut.

För den ordinarie läraren i dental kirurgi och terapi, hvilken därjämte vore poliklinikföreståndare, föreslog lärarrådet en begynnelseaflöning af 5,500 kronor, däraf 3,700 kronor i lön och 1,800 kronor i tjänstgöringspenningar, jämte rätt till två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, efter 5 och 10 års tjänstgöring.

För den ordinarie läraren i tandfyllningslära föreslogs en begynnelseaflöning af 5,000 kronor, däraf 3,500 kronor i lön och 1,500 kronor i tjänstgöringspenningar, jämte rätt till två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, efter 5 och 10 års tjänstgöring.

För den ordinarie läraren i protéslära och tandreglering föreslog lärarrådet en begynnelseaflöning af 6,000 kronor, däraf 4,000 kronor i lön och 2,000 kronor i tjänstgöringspenningar, jämte rätt till två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, efter 5 och 10 års tjänstgöring.

I fråga om ålderstilläggen fäste lärarrådet uppmärksamheten däraf, att såväl i farmaceutiska institutets stat af år 1901 som i veterinärinstitutets nya stat af år 1907 hufvudlärarna vore tillerkända två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, samt att de öfriga ordinarie lärarna vid veterinärinstitutet vore tillerkända än flera ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor. Någon giltig orsak, hvarför den på anförda grunder bättre aflönade protésläraren vid tandläkarinstitutet skulle sakna rätt till motsvarande ålderstillägg, kunde lärarrådet icke inse.

I tandläkarinstitutets stat vore upptagna tre assistentarfvoden, ett å 900 kronor samt två å 500 kronor hvartdera. Det högre arfvodet tillfölle assistenten vid protéslaboratoriet på grund af den längre dagliga tjänstgöring, som ålåge denne.

Det hade under de elfva år, tandläkarinstitutet varit i verksamhet, ofta visat sig förenadt med mycket stor svårighet att få nödiga förordnanden å assistentbefattningarna besatta. Den dagliga handledningen under lästerminerna af de studerande jämte de förrättningar i öfrigt, som vid de olika afdelningarna vore assistenterna ålagda — hvar till för assistenten vid polikliniken komme att utan särskild ersättning förestå polikliniken omkring 3 veckor af julferierna samt 7 veckor af sommarferierna och därvid leda de vid mottagningarna deltagande studerandenas arbeten — toge så mycken tid i anspråk, att legitimerade tandläkare icke gärna funne med sin fördel förenligt att därpå offra tid och krafter. Detta så mycket mindre som aflöningen vore ringa för ifrågavarande tjänster, och för de tandläkare, hvilka efter aflagd examen icke omedelbart öfverginge till privatpraxis utan åstundade vidare utbildning, stode till buds assistent-

befattningar hos enskilda tandläkare, af hvilka de bekomme ett årligt arfvode af 2,500—3,000 kronor.

Assistenterna måste vara legitimerade tandläkare; att till assistenter förordna kandidater — hvilka själfva ännu icke afslutat sin tjänstgöring eller i bästa fall gjort det men ej hunnit bestå tandläkarexamen — kunde endast vid tillfälligt behof för kortare tid försvaras.

Lärarrådet föreslog följande arfvoden åt assistenterna vid tandläkarinstitutet:

vid protéslaboratoriet	kronor	1,200
» polikliniken	»	900
» tandfyllningslaboratoriet	»	900

År 1905 hade protéslaboratoriet erhållit ett laboratoriebiträde med ett årligt arfvode af 1,500 kronor och med daglig tjänstgöring afven under pågående feriekurser. Detta biträde motsvarade i sin verksamhet närmast det tekniska biträde, som den enskilde tandläkaren funne med sin fördel att anställa hos sig. Laboratoriebiträdet vid protéslaboratoriet hade emellertid sig afven ålagdt en del andra uppgifter.

Det hade under de båda senaste åren visat sig svårt att vid institutet anställa ett sådant biträde, helst biträden hos enskilda tandläkare uppbyure ersättning med 2,000—2,500 kronor. Ombyten i den ifrågavarande befattningen hade därför ofta måst företagas.

Då bostad med tillhörande förmåner icke läte sig beredas inom institutet och kontinuitet i tjänsten vore af stor vikt, föreslog lärarrådet, att aflöningen för det nämnda laboratoriebiträdet måtte höjas med 350 kronor årligen och sålunda i staten uppföras med 1,850 kronor, hvaraf 1,000 kronor lön, 700 kronor tjänstgöringspenningar samt 150 kronor ortstillägg, med rätt därjämte för innehafvaren af förordnandet att kunna erhålla förhöjning af aflöningen efter fem års tjänstgöring med 150 kronor och efter ytterligare fem års tjänstgöring med likaledes 150 kronor.

Vaktmästaren vid tandläkarinstitutet tillerkändes i 1897 års stat en aflöning af 900 kronor, däraf 750 såsom egentlig lön och 150 såsom bostadsersättning, allt i enlighet med då gällande villkor för de vid karoliniska institutet anställda vaktmästare.

Enär redan från början vaktmästarens närvaro i lokalen varit nödvändig hela dagen året om, hade det för läroverket blifvit nödvändigt att bereda honom bostadsrum inom läroverkets lägenheter, hvarför ett af köken med tillhörande jungfrukammare tilldelats honom. Uti de årliga räkenskaperna från tandläkarinstitutet hade städse iakttagits, att det belopp af 150 kronor, som beräknats utgå i bostadsersättning, afdragits från det

årliga hyresbelopp, som enligt gällande kontrakt utgått för de af läroverket förhyrda lägenheterna.

Den förmån af två ålderstillägg, hvartdera å 100 kronor, efter 5 och 10 års tjänstgöring, som af Riksdagen åren 1901 och 1902 beviljades de vid karolinska institutet anställda vaktmästarna, hade icke kommit vaktmästaren vid tandläkarinstitutet till godo.

Lärarrådet ansåg, att tandläkarinstitutets vaktmästare vore så bunden af sin tjänst, att han ej kunde erhålla någon extra förtjänst genom arbete utom institutet. Till följd däraf borde han ock åtnjuta en mer tillfredsställande aflöning och i sådant hänseende äfven förmånerna af fri bostad och bränsle samt ålderstillägg, på det läroverket måtte kunna erhålla behörigen kvalificerad person och få bibehålla honom i tjänsten, sedan han blifvit förtrogen med göromålen.

Fördenskull fann lärarrådet sig böra föreslå, att vaktmästaren vid tandläkarinstitutet måtte komma i åtnjutande af enahanda förmåner, som tilldelats vaktmästarna vid karolinska institutet, och att sålunda uti aflöningsstaten borde åt vaktmästaren vid tandläkarinstitutet upptagas en aflöning af 1,200 kronor, däraf lön 700 kronor, tjänstgöringspenningar 350 kronor och ortstillägg 150 kronor, jämte två ålderstillägg, hvartdera å 100 kronor efter 5, respektive 10 års tjänstgöring, med afdrag, så länge han åtnjöt fri bostad och bränsle, af ortstillägget och 100 kronor å lönen.

Det anslag å 300 kronor, som i gällande stat uppförts till sekreterar- och kamrerargöromål, hade så fördelats, att karolinska institutets sekreterare och kamrerare hvardera tilldelats 100 kronor för de med tandläkarinstitutets ärenden förenade göromål, samt återstående 100 kronor utgått till sekreteraren hos lärarrådet vid tandläkarinstitutet.

Otillräckligheten af detta anslag hade med hvarje år blifvit alltmera kännbar. I synnerhet måste det enligt lärarrådets mening anses obilligt att för en ersättning af 100 kronor årligen fordra sekreterarhjälp för protokollen vid lärarrådets sammanträden, för den af därvid fattade beslut föranledda expedition samt för examensprotokoll. Den med examensbetygens utskrifning ur protokollet förbundna lösen, hvaraf 2 kronor för hvarje betyg tillkomme sekreteraren, ökade icke i nämnvärd grad denna ersättning. Då ju kandidatexamen aflades vid karolinska institutet, hade lärarrådets sekreterare att föra protokollet endast vid tandläkarexamen. Antalet examinander, som bestått tandläkarexamen under åren 1903—1907, hade utgjort: år 1903 16, år 1904 11, år 1905 12, år 1906 14, år 1907 23.

Lärarrådet föreslog, att anslaget till sekreterar- och kamrerargöromål måtte höjas till 700 kronor, med den fördelning gällande tills vidare, att

till karolinska institutets sekreterare och kamrerare skulle utgå 150 kronor till hvardera och till lärarrådets sekreterare 400 kronor.

Arfvodet till inspektor vore i tandläkarinstitutets stat upptaget till 400 kronor. Ehuru dåvarande innehafvaren af inspektoratet förklarar, att han, för så vidt på honom ankomme, icke hade några fordringar på ökning af det inspektor tillmätta arfvode, ansåg dock lärarrådet billigt, att i samband med ny aflöningsstat för institutet äfven en höjning af detta arfvode upptoges.

Först och främst borde nämligen de allmänna synpunkter, som för-anledt framställningen af löneförbättringar åt såväl lärare som biträden, äfven göra sig gällande vid ersättningen för inspektors arbete. Vidare vore inspektor, som enligt stadgan för institutet skulle »såsom styresman utöfva vård och tillsyn öfver allt hvad tandläkarinstitutet rör», pålagd en mängd göromål, som vid tandläkarinstitutets organisation ursprungligen tänktes tillkomma en s. k. förman, utsedd bland de ordinarie lärarna. Bland dessa göromål fordrade i synnerhet det närmare handhafvandet af institutets ekonomi både omtanke och uppoffring af tid, hvartill säkerligen hänsyn ej tagits, då arfvodet åt inspektor föreslogs.

Lärarrådet hemställde fördenskuil om höjning af inspektors arfvode till minst 800 kronor, helst då ingen förmån kunde beredas honom, såsom minskning i hans skyldigheter som lärare vid karolinska institutet eller annat.

Lärarrådet framlade alltså förslag till ny aflöningsstat för tandläkarinstitutet af följande innehåll:

	K r o n o r			Summa
	Lön	Tjänstgöringspenningar	Orts-tillägg	
1 inspektor, arfvode	—	—	—	800
1 lärare i protéslära och tandreglering	4,000	2,000	—	¹⁾ 6,000
1 d:o i dental kirurgi och terapi, tillika poliklinikföreståndare	3,700	1,800	—	¹⁾ 5,500
1 dito i tandfyllningslära	3,500	1,500	—	¹⁾ 5,000
1 assisterande lärare i dental kirurgi, arfvode	—	—	—	3,000
1 laborator i tandfyllningslära, arfvode	—	—	—	3,000
1 d:o i protéslära och tandreglering, arfvode	—	—	—	3,000
Transport	11,200	5,300	—	26,300

	K r o n o r			
	Lön	Tjänstgöringspenningar	Orts-tillägg	Summa
Transport	11,200	5,300	—	26,300
1 assistent vid protéslaboratoriet, arfvode	—	—	—	1,200
1 d:o vid tandfyllningslaboratoriet, arfvode	—	—	—	900
1 d:o vid polikliniken, arfvode	—	—	—	900
1 laboratoriebiträde vid protéslaboratoriet	1,000	700	150	²⁾ 1,850
1 vaktmästare	700	350	150	³⁾ 1,200
Till sekreterar- och kamrerargöromål	—	—	—	700
Summa kronor	12,900	6,350	300	33,050

¹⁾ Med rätt till ett ålderstillägg efter 5 år med 500 kronor och efter ytterligare 5 år likaledes ett med 500 kronor.

²⁾ Efter 5 år kan aflöningen höjas med 150 kronor och efter ytterligare 5 år likaledes med 150 kronor.

³⁾ Efter 5 år kan aflöningen höjas med 100 kronor och efter ytterligare 5 år likaledes med 100 kronor. Så länge vaktmästaren åtnjuter fri bostad jämte bränsle, afdrages ortstillägget och 100 kronor å lönen.

Till sist berörde lärarrådet en fråga, hvars lyckliga lösning, enligt lärarrådets mening, icke enbart vore de ordinarie lärarnas sak utan ock utöfvade inflytande på läroverkets intressen.

I sådant hänseende påpekade lärarrådet, att, då karolinska institutets lärarkollegium hade att yttra sig öfver möjligheten af en tandläkariskolas inrättande i förbindelse med karolinska institutet, kollegiet uppdrog den förberedande behandlingen af detta ärende åt dåvarande rektorn vid sist-nämnda institut, tillika professor i patologi och patologisk anatomi, åt professorerna i kemi, fysiologi och kirurgi samt åt t. f. professorn i anatomi — sålunda åt de lärare, hvilkas discipliner inginge såsom undervisnings- och examensämnen uti de odontologiska examina.

Uti det utlåtande, som dessa kommitterade afgåfvo och hvaruti lärarkollegiet den 22 september 1892 förklarade sig instämma, anfördes, bland annat, att tandläkaryrket dämera börjat utvecklas från ett skrämmässigt handverk till en väl begränsad specialgren af den kirurgiska vetenskapen, en utveckling i vetenskaplig riktning, som tvifvelsutan hade sin rot i samhällets ökade kraf på tandläkarnas grundligare utbildning.

Då vid ett senare tillfälle frågan om benämningen af tandläkarinstitutets ordinarie lärare förevarit, hade inom karolinska institutets lärarkollegium funnits en af nämnda kommitterade i första rummet bestående minoritet för att hufvudlärarna i de praktiska disciplinerna vid tandläkar-skolan skulle benämnas extra ordinarie professorer.

Lärarrådet erinrar vidare, hurusom denna fråga upptogs af vederbörande departementschef vid framläggandet af förslag om tandläkarinstitutets upprättande, samt om 1897 års Riksdags uttalande i ämnet, genom hvilket frågan förföll.

På så sätt, yttrade lärarrådet, erhöilo de tre hufvudlärarna i de odontologiska disciplinerna vid den praktiska utbildningen benämningen ordinarie lärare vid tandläkarinstitutet.

Sedan dess hade farmaceutiska institutets båda hufvudlärare fått titeln af extra ordinarie professorer. Uti sistnämnda läroverks stat af år 1901 vore nämligen uppförd dels en extra ordinarie professor i kemi och kemisk farmaci, dels en extra ordinarie professor i botanik och farmakognosi, med löneförmåner motsvarande extra ordinarie professorers.

Då enligt uppgift — anförde lärarrådet vidare — förslag äfven föreläge rörande omorganisation af den till skogsinstitutet hörande undervisningen jämte löneroglering för dess lärare, i hvilket förslag hufvudlärarna upptoges såsom professorer, blefve, under förutsättning att nämnda förslag vunne bifall, tandläkarinstitutet den enda högskola i vårt land, där, oakadt mogenhetsexamen fordrades för åtnjutande af dess undervisning och för undergående af de för legitimation erforderliga examina, innehafvarna af hufvudämnena vid denna undervisning, hvori äfven inginge föreläsningsskyldighet och examination, icke vore tillagda professors namn.

Lärarrådet framhöll tillika de i stadgan för tandläkarinstitutet gifna föreskrifter rörande de ordinarie lärarämbetenas tillsättande samt fortsatte därpå:

Tandläkarstudierna vore så inrättade, att de enligt gällande stadga borde hinna genomgå under loppet af tre läsår. Odontologiens framsteg under senare tider fordrade längre utbildning, och det vore i öfverensstämmelse därmed som undervisningen i kulturländerna började inrättas på basis af fyra års studier. Utom denna yrkesexamen måste aspiranten till de ordinarie lärarbefattningarna vid tandläkarinstitutet, för att kunna fylla anförda kompetensfordringar, dels använda åratal för uppöfvandet af sin egen praktiska skicklighet och erfarenhet och för vetenskapliga studier inom- och utomlands, dels också inom den odontologiska vetenskapen idka en författarverksamhet, hvars värde vid specimineringen blefve föremål för sakkunnig pröfning, samt därjämte, då vid pröfningen af hans skicklighet hänsyn skulle tagas till duglighet såsom lärare, hafva inom området utöfvat lärarverksamhet.

Vore det vid specimineringen af särskildt värde att, i stället för den fakultativt medgifna rättigheten att få vid karolinska institutet offentligt försvara en afhandling, skyldighet i samma riktning blefve föreskrifven,

så kunde med lätthet ett sådant tillägg till kompetensfordringarna genomföras i stadgan för tandläkarinstitutet. Vid behandlingen af ett dylikt villkor skulle lärarrådet för sin del förvisso ej rösta för afslag. Sådana skärpta kompetensvillkor för professur vid veterinärinstitutet vore ifrågasatta i förslag till stadga för denna läroanstalt. Den odontologiska vetenskapen hade också under de senaste årtiondena befunnit sig i kraftig utveckling, så att numera större kraf än förr ställdes på en i dess fack duglig lärare likasom på den under hans ledning utbildade tandläkaren.

Det syntes lärarrådet icke kunna förnekas, att, likaväl som ett bibehållande af gällande aflöningsförmåner vid tandläkarinstitutet kunde innebära en allvarsam fara för att vid eventuella ledigheter icke erhålla så framstående lärarkrafter, som erfordrades för undervisningens behöriga skötande, jämväl ett förmenande af professors namn och värdighet (som dock en gång af Kungl. Maj:t föreslagits) för bärarna af läroanstaltens hufvuddiscipliner kunde afhålla dugande krafter att utbilda sig för dylikt underskattadt värf.

Studenten på tandläkarbanan måste nog taga ett visst intryck däraf att han, efter att hafva undervisats i de teoretiska ämnena af de främsta lärarkrafter, som stode karolinska institutets lärarkollegium till buds (i regel vederbörande professorer i ämnena), för sin praktiska utbildning, som dock skulle bygga vidare på den lagda vetenskapliga grunden, ställdes under »lärarens» ledning och pröfning.

Beträffande förhållandet utomlands ville lärarrådet endast fästa uppmärksamhet därpå, att företrädarna för berörda läroämnen i Tyskland vid de största universiteten, såsom i Berlin, vore i staten upptagna såsom professorer, samt vid andra universitet, där tandläkarutbildning ägde rum, i regel erhöles professors titel efter vissa års tjänstgöring. I Finland hade en af de två lärarna professors namn, i Danmark, där den odontologiska undervisningen ännu icke vore ordnad, hade två af »tandlägeskolens» lärare erhållit benämningen i fråga.

I sitt förutnämnda yttrande den 10 september 1908 tillstyrkte karolinska institutets lärarkollegium den af tandläkarinstitutets lärarråd gjorda framställning i fråga om, bland annat, dels beviljande å ordinarie stat för tandläkarinstitutet af anslag till arfvoden åt en assisterande lärare i tandkirurgi, en laborator i tandfyllningskonst samt en laborator i protéslära och tandreglering med 3,000 kronor för dem hvar eller tillhoppa 9,000 kronor äfvensom förhöjning i aflöningsarna för tandläkarinstitutets inspektor, lärare, assistenter, laboratoriebiträde, vaktmästare och tjänstemän med tillhoppa 8,050 kronor, hvarigenom institutets ordinarie aflöningsstat skulle

erhålla en slutsumma af 33,050 kronor, dels ock beviljande åt de tre ordinarie lärarna, laboratoriebiträdet och vaktmästaren vid tandläkarinstitutet af ålderstillägg.

Hvad i lärarrådets framställning anförts därom att de i gällande stat för tandläkarinstitutet upptagna ordinarie lärartjänsterna borde vid förestående förändring af staten uppföras under benämningen professorer, hade karolinska institutets lärarkollegium icke funnit böra gifva anledning till något kollegiets förslag.

Slutligen framhöll lärarkollegiet önskvärdheten af att de särskilda lärarbefattningarna af olika slag måtte i afföningsstaten upptagas med benämningar, som öfverensstämde med de i gällande stadga för tandläkarinstitutet fastställda benämningarna å läroämnena.

Enligt det vid ärendets behandling inom karolinska institutets lärarkollegium förda protokollet anförde rektorn vid nämnda institut beträffande förslaget att de ordinarie lärarbefattningarna vid tandläkarinstitutet skulle uppföras såsom professorer, bland annat, följande.

Tandläkarinstitutets ställning gifve icke, enligt hans mening, anledning till en sådan förändring. Öfriga institut, med hvilka jämförelse blifvit gjord, intoge en fristående och själfständig ställning och vore icke bundna till andra läroverk på sådant sätt, som tandläkarinstitutet vore knutet vid karolinska institutet.

Han ville vidare framhålla, att hela undervisningen och examinationen till den första odontologiska examen uppehölls af lärare, som förordnades på ett år i sänder, och detsamma gällde för ett ingalunda oviktigt ämne, nämligen kirurgi, i den senare odontologiska examen.

Äfven syntes honom böra beaktas, att det vore en betydande skillnad i anspråken på utbildning och vetenskapliga prestationer å ena sidan för att vinna anställning som professor vid medicinsk fakultet och å andra sidan för att blifva »ordinarie lärare» vid tandläkarinstitutet.

De andragna exemplen från utlandet syntes honom föga tala till förmån för den nämnda förändringen. De åsyftade tandläkarlärarna i Berlin vore icke »Professoren» utan »ausserordentliche Professoren», hvilket vore en helt annan ställning, än som i Sverige innehades af ordinarie eller extra ordinarie professorer. Hvad exemplen från Hälsingfors och Köpenhamn beträffade, så vore de åsyftade personernas professorstitel, så vidt kunnat utrönas, rent personlig; naturligtvis skulle det äfven kunna tänkas, att i Sverige en tandläkarlärare, som ådagalagt utmärkt förtjänst och skicklighet, personligen erhöle titeln af professor, men sådan fråga förelåge icke.

Kanslern för rikets universitet förklarade uti sitt förberörda utlåtande af den 15 oktober 1908, att han icke hade något att erinra mot de föreslagna ändringarna i och tilläggen till tandläkarinstitutets stat. Den af lärarrådet gjorda framställning angående de ordinarie lärarbefattningarnas vid tandläkarinstitutets ombildning till professorer hade kanslern emellertid funnit sig sakna anledning att förorda till bifall.

Kanslerns för rikets universitet underdåniga, jämväl i det föregående omnämnda framställning af den 11 oktober 1909, hvilken grundade sig på karolinska institutets lärarkollegiums hemställan, skilde sig i det afsendet från den begäran om löneroglering vid tandläkarinstitutet, för hvilken jag nu redogjort, att däri påyrkades, att inspektors arfvode skulle höjas till 1,000 kronor, alltså en förhöjning med 600 kronor i stället för 400 kronor. Såsom skäl härför erinrades om det arbete och det icke obetydliga ansvar, som vore förenadt med inspektorsbefattningen.

Jag öfvergår nu till en redogörelse för lönerogleringskommitténs yttrande beträffande den föreslagna lönerogleringen för tandläkarinstitutet, hvarvid jag samtidigt tager i betraktande innehållet i det egentliga betänkandet och i det af kommittén den 13 januari 1910 afgifna särskilda utlåtande.

Efter att hafva till belysande af institutets verksamhet dels meddelat vissa uppgifter rörande antalet studerande vid institutet under åren 1906—1909, angående fördelningen på kurser och terminer af de afgifter en studerande vid tandläkarinstitutet har att erlægga samt i fråga om antalet patientbesök under åren 1906—1908 m. m., dels ock lämnat ett sammandrag af institutets räkenskaper för år 1908, hvilka uppgifter och sammandrag torde få i afskrift fogas vid detta protokoll såsom bilagor, yttrar kommittén till en början:

»Betydelsen af en rationell tandvård har i en senare tid allt mer vunnit beaktande, jämväl inom Sverige. »Då chefen för ecklesiastikdepartementet den 12 januari 1909, i sammanhang med andra statsregleringsfrågor, inför Kungl. Maj:t föredrog den af vederbörande myndigheter gjorda framställning om anslag till utvidgning af tandläkarinstitutets lokaler och förstärkning af lärarkrafterna vid institutet, erinrade han, att tandröta mycket allmänt förekomme i vårt land, men att rationell tandvård, väsentligen på grund af dess dyrhet, ännu icke kunnat komma befolkningens bredare lager till del i den omfattning, som önskligt vore. Det vore tydligt, yttrade departementschefen vidare, att bot för detta missförhållande i afsevärd grad kunde rådås, om tillgången på

tandläkare blefve större. Tandläkarinstitutets lärarråd hade också fäst uppmärksamheten vid det förhållandet, att äfven i vårt land efter de större kulturländernas exempel frågan om tandvård bland såväl arméns och flottans manskap som i synnerhet folkskolornas barn fordrade en tillfredsställande lösning. En förutsättning därför vore gifvetvis god tillgång på tandläkare. På dessa och i öfrigt anförda skäl uttalade departementschefen såsom sin åsikt, att staten borde i görligaste mån främja den pågående utvidningen af tandläkarinstitutets verksamhet.

»I anslutning härtill vill kommittén för sin del uti ifrågavarande afseende äfven framhålla angelägenheten däraf att för den undervisning, som meddelas de blifvande tandläkarna, städse måtte kunna påräknas framstående lärarkrafter.

»Då emellertid, enligt hvad nogsamt är känt, skickliga tandläkare, som kunna helt ägna sig åt sin praktik, äro i tillfälle att förskaffa sig betydande inkomster, lär det icke kunna för framtiden förväntas, att framstående tandläkare skulle vara villiga att, med afstående af större delen af enskild praktik, åtaga sig lärarverksamhet vid institutet, såframt ej de aflöningsförmåner, som vid 1897 års Riksdag fastställdes för institutets ordinarie lärare, varda afsevärdt förhöjda.»

Då kommittén därefter behandlar frågan om de aflöningar, som vid lönereglring böra upptagas i aflöningsstaten för tandläkarinstitutet, förutskickar kommittén den erinran, att kommittén, lika med karolinska institutets lärarkollegium, anser, att de särskilda lärarbefattningarna böra i staten upptagas under benämningar, som öfverensstämma med de i stadgan för tandläkarinstitutet angifna. Därvid borde särskildt bemärkas, att undervisning i tandreglring enligt stadgan skall meddelas af vederbörande lärare i protésklära och ej af den i tandfyllningskonst. Detta öfverensstämmer äfven med faktiska förhållandet.

Härefter yttrar kommittén i fråga om lönereglringen för de ordinarie lärarna:

I gällande stat vore för dessa lärare upptagna följande aflöningar:

för en lärare i protésklära 4,500 kronor, en lärare i dental kirurgi och terapi, tillika poliklinikföreståndare, 3,500 kronor och en lärare i läran om tandfyllning och tandreglring 3,000 kronor.

Därtill kunde för en hvar af de två sistnämnda lärarna komma ett ålderstillägg efter fem år med 500 kronor.

Vid bestämmandet af dessa aflöningsatser förutsattes, såsom redan nämnts, att läraren i protésklära skulle blifva jämförelsevis strängt upptagen af sin tjänstgöring vid institutet, men att de bägge öfriga ordinarie

lärarna skulle blifva i tillfälle att jämte sin undervisningsskyldighet ägna ej obetydlig tid åt enskild praktik.

Enligt hvad för kommittén föredetta taxeringsuppgifter för år 1908 gåfve vid handen, syntes läraren i protéslära under nämnda år icke hafva haft någon inkomst af arbete utöfver aflöningen från tandläkarinstitutet; för de bägge öfriga ordinarie lärarna syntes dylika inkomster utöfver aflöningen hafva uppgått till omkring 3,000 kronor för hvar.

Såsom förut antydts, vore kommittén af den åsikt, att en afsevärd förhöjning af de år 1897 fastställda aflöningarna för de ordinarie lärarna vid tandläkarinstitutet borde äga rum. Kommittén hade likväl icke funnit sig kunna tillstyrka aflöningar åt dessa lärare till de belopp, som af institutets lärarråd föreslagits.

Hvad till en början beträffade den lärare, som meddelade undervisning i protéslära och tandreglering och som för närvarande åtnjöte den högsta aflöningen, hade kommittén ansett löneförmånerna för denne böra sättas till 5,500 kronor jämte två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, efter resp. fem och tio år.

Då de bägge öfriga ordinarie lärarna jämväl framdeles syntes kunna ägna någon tid åt enskild praktik, hade det synts kommittén, att deras aflöningar fortfarande borde sättas till lägre belopp än den aflöning, som bestämdes för läraren i protéslära och tandreglering.

För läraren i tandkirurgi borde, med hänsyn till hans befattning såsom föreståndare för polikliniken, aflöningen, på sätt nu vore förhållandet, bestämmas något högre än för läraren i tandfyllningskonst. Kommittén ville för sin del föreslå, att läraren i tandkirurgi måtte, såsom tillika poliklinikföreståndare, erhålla en aflöning af 5,000 kronor, jämte två ålders-tillägg, hvartdera å 500 kronor.

Läraren i tandfyllningskonst hade synts kommittén böra tillerkännas en aflöning af 4,500 kronor jämte ålderstillägg i likhet med de båda öfriga ordinarie lärarna.

I öfverensstämmelse med hvad vid 1908 års Riksdag beslöts beträffande de ordinarie lärarna vid karolinska institutet, hade kommittén ansett aflöningarna till de ordinarie lärarna vid tandläkarinstitutet böra fördelas i lön och tjänstgöringspenningar. Därvid hade olikheten i aflöningshänseende mellan sistnämnda lärare synts böra läggas på tjänstgöringspenningarna, hvarigenom densamma ock komme att vid tjänstledigheter göra sig gällande vikarierna till godo.

På grund häraf föresloge kommittén, att af begynnelseaflöningarna 3,000 kronor skulle utgöra lön. Såsom vanligen vore fallet, skulle ålders-tilläggen räknas till lönen.

I följd af hvad sålunda föreslagits, komme högsta pensionsunderlaget att för samtliga de ifrågavarande lärarna uppgå till 4,000 kronor.

Till aflöningar åt en laborator i protéslära och tandreglering, en assisterande lärare i tandkirurgi samt en laborator i tandfyllningskonst hade vid 1909 års Riksdag å extra stat anvisats ett anslag af 9,000 kronor, afsedt att lika fördelas mellan de nämnda lärarna.

Det för en hvar af dessa befattningshafvare sålunda bestämda aflöningsbelopp af 3,000 kronor hade synts kommittén böra, såsom af vederbörande föreslagits, uppföras å ordinarie stat såsom arfvode.

Såsom förut vore nämndt, funnes vid tandläkarinstitutet å stat tre assistenter: en vid protéslaboratoriet, en vid polikliniken och en vid tandfyllningslaboratoriet, och åtnjöte den förstnämnde ett arfvode af 900 kronor och de två senare arfvoden å 500 kronor vardera.

Enligt lärarrådets förslag skulle arfvodena höjas: för assistenten vid protéslaboratoriet till 1,200 kronor och för hvar och en af de bägge öfriga assistenterna till 900 kronor.

Då det vore af vikt att jämväl för dessa befattningar kunna påräkna dugande personer, ansåge kommittén icke något vara att erinra mot de sålunda föreslagna beloppen.

Det tekniska biträdet vid protéslaboratoriet uppbär för närvarande ett årligt arfvode af 1,500 kronor. Enligt hvad lärarrådet meddelat har det visat sig svårt att för denna ersättning kunna anställa och bibehålla lämplig person. Lärarrådet har därför föreslagit en aflöning af 1,850 kronor åt nämnda biträde, med rätt därjämte till två ålderstillägg, hvartdera å 150 kronor. Kommittén har för sin del beträffande detta biträdes ställning till betraktande upptagit frågan om befattningens förvandlande till ordinarie, men ansett sig böra besvara denna fråga nekande. Tanken på ålderstillägg för biträdet, med den ställning detsamma enligt kommitténs mening bör hafva, afvisas därför af kommittén, som i stället föreslår, att för bestridande af göromålen såsom laboratoriebiträde vid protéslaboratoriet i staten upptages ett belopp af 2,000 kronor. Därigenom blefve, säger kommittén, tillfälle beredt att till en början sätta ersättningen till den, som förrättar sådana göromål, till ett lägre belopp och sedan efter någon tid höja ersättningen, om anledning därtill förefinnes.

Det i nu gällande stat uppförda anslag till vaktmästargöromål har lärarrådet ansett böra utbytas mot aflöning till en vaktmästare samt före-

slagit, att denne skulle tillerkännas samma aflöningsförmåner, som åtnjutas af karolinska institutets vaktmästare.

Kommittén, som icke har något att erinra mot uppförandet i tandläkarinstitutets stat af aflöning till en vaktmästare, anser emellertid giltig anledning icke förefinnas att för denne vaktmästare föreslå andra aflöningsförmåner än som i allmänhet äro enligt senare årens löneregleringar bestämda för vaktmästare i centrala verk.

I staten för tandläkarinstitutet är för närvarande upptaget ett belopp af 300 kronor till sekreterar- och kamrerargöromål, och detta belopp fördelas mellan tre personer. Lärarrådet har föreslagit, att beloppet måtte höjas till 700 kronor, och kommittén har ansett den föreslagna förhöjningen äga fog för sig.

Tandläkarinstitutets inspektor åtnjuter — förutom de andelar af examensafgifter, som tillkomma honom såsom medlem af vederbörande examensnämnder — enligt gällande stat ett arfvode af 400 kronor. Enligt lärarrådets förslag till stat år 1908 skulle detta arfvode ökas till 800 kronor, medan det förslag, som af vederbörande år 1909 framlades, afsåg arfvodets höjande till 1,000 kronor. Med hänsyn till inspektors omfattande åligganden, ej minst beträffande institutets ekonomi, och enär för befattningens rätta handhafvande gifvetvis fordras framstående egenskaper, har kommittén ansett sig icke böra göra någon erinran mot en höjning af ersättningen, men vill ej sätta denna ersättning till högre belopp än 800 kronor. Enligt kommitténs mening bör beloppet uppföras i staten under titel »för bestridande af inspektorsgöromål».

Beträffande förslaget att de ordinarie lärarbefattningarna måtte i staten uppföras såsom professorer förklarar kommittén, att densamma icke af de utaf lärarrådet i ämnet anförda skäl funnit sig öfvertygad om lämpligheten att, med den ställning tandläkarinstitutet intager, benämningen professor skall följa med innehafvande af ordinarie lärarbefattning vid detta institut.

Af sina sålunda omförmälda meningar i afseende å de särskilda posterna i tandläkarinstitutets stat gör kommittén en sammanfattning, innehållande en hemställan på grund af kommitténs uttalanden samt framlägger i enlighet härmed följande förslag till aflöningsstat för institutet:

	K r o n o r				
	Lön	Tjänstgöringspenningar	Orts-tillägg	Summa	
För bestridande af inspektorsgöromål.....	—	—	—	800	
1 lärare i protéslära och tandreglering.....	3,000	2,500	—	5,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 d:o i tandkirurgi, tillika poliklinikföreståndare.....	3,000	2,000	—	5,000	
1 d:o i tandfyllningskonst.....	3,000	1,500	—	4,500	
1 laborator i protéslära och tandreglering, arfvode.....	—	—	—	3,000	
1 assisterande lärare i tandkirurgi, arfvode.....	—	—	—	3,000	
1 laborator i tandfyllningskonst, arfvode.....	—	—	—	3,000	
1 assistent vid protéslaboratoriet, arfvode.....	—	—	—	1,200	
1 d:o vid polikliniken, arfvode.....	—	—	—	900	
1 d:o vid tandfyllningslaboratoriet, arfvode.....	—	—	—	900	
För bestridande af göromål såsom laboratoriebiträde vid protéslaboratoriet.....	—	—	—	2,000	
1 vaktmästare.....	700	350	150	1,200	
För bestridande af sekreterar- och kamrerargöromål.....	—	—	—	700	
Summa.....	—	—	—	31,700	

Ann. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej utgå till honom äfvensom å lönen afdragas 100 kronor årligen.

Vid de lönerregleringar, som under de senare åren af Riksdagen fastställt, hafva tillika antagits vissa villkor och bestämmelser för åtnjutande af de stadgade aflöningsförmånerna. Förslag till motsvarande föreskrifter beträffande aflöningsvillkor för de ordinarie lärarna samt vaktmästaren vid tandläkarinstitutet har af lönerregleringskommittén uppgjorts. Detta förslag, vid hvars uppgörande kommittén säger sig hafva tagit behörig hänsyn i tillämpliga delar till bestämmelserna vid förut beslutade löne-

regleringar, särskildt dem som stadgats beträffande vissa befattningshafvare vid rikets universitet och karolinska institutet, är intaget i kommittébetänkandet. Vissa andra vid löneregleringar under senare tider vanliga bestämmelser äro ock i betänkandet föreslagna.

Slutligen yttrar kommittén beträffande de erforderliga kostnaderna för den af kommittén tillstyrkta löneregleringen för tandläkarinstitutet:

»Innan kommittén går att framlägga en beräkning af kostnaden för genomförande af kommitténs förslag beträffande tandläkarinstitutet, torde böra erinras, att utgifterna för den teoretiska undervisningen äfvensom för undervisningen i kirurgi vid den praktiska utbildningen bestridas af destuderande själfva.

»Vidare är förutsatt, att termins- m. fl. afgifter, som upptagas af eleverna inom de två senare årskurserna, skola vara att disponera för institutets utgifter. Till hyra af lokal för poliklinik och laboratorium, till lokalens uppvärmning och belysning m. m. samt till materiell må, enligt beslut vid 1909 års Riksdag, af elevavgifterna från och med ingången af år 1910 användas ett belopp af högst 14,000 kronor för år.

»För att emellertid de bestämda utgifter, som äro uppförda i den af Riksdagen fastställda aflöningsstaten, icke skola behöfva grundas på så ovissa tillgångar som elevavgifter, har uti riksstaten under anslagen till karolinska mediko-kirurgiska institutet, med särskild rubrik: tandläkarinstitutet, uppförts ett ordinarie förslagsanslag, vid 1905 års Riksdag bestämdt till högst 16,000 kronor. Därjämte har till förstärkning af lärarkrafterna vid tandläkarinstitutet på extra stat för år 1910 anvisats ett anslag af 9,000 kronor.

»De å 1910 års riksstat till aflöningar vid tandläkarinstitutet uppförda anslag uppgå sålunda till sammanlagdt högst 25,000 kronor.

»Kommitténs förslag skulle kräfva en förhöjning af det ofvanberörda ordinarie förslagsanslaget med 15,700 kronor till högst 31,700 kronor. Däremot skulle icke erfordras något anslag å extra stat till förstärkning af lärarkrafterna vid institutet. Alltså skulle kommitténs förslag i själfva verket innebära en förhöjning af anslag å riksstat till institutet af högst 6,700 kronor.

»Härvid har dock icke hänsyn tagits till ålderstillägg, hvilka, såsom hittills, skulle utgå af åttonde hufvudtitelns gemensamma förslagsanslag till ålderstillägg. Emellertid är i detta afseende att märka, att bifall till kommitténs förslag skulle medföra ökade utgifter från nämnda anslag. Enligt nu gällande bestämmelser kan nämligen utgå allenast ett ålderstillägg å 500 kronor till hvardera af två ordinarie lärare, under det att kommittén föreslagit två ålderstillägg, hvartdera å nyssberörda belopp, till hvar och en af de tre ordinarie lärarna äfvensom ett ålderstillägg å 100 kronor till vaktmästaren.

»Slutligen torde böra i motsatt riktning anmärkas, att till vissa befattningshafvande vid tandläkarinstitutet utgått extra lönetillägg, som för år 1908 uppgått till ett sammanlagdt belopp af 2,685 kronor.»

Vid bedömande af frågan om behovet af en lönereglering för lärar-<sup>Departements-
chefens
yttrande.</sup>personalen vid tandläkarinstitutet bör beaktas, att de ordinarie lärarna därstädes i viss mån hafva samma ställning som hufvudlärarna vid andra statens högskolor. Lärjungematerialet utgöres af studerande, som undergått mogenhetsexamen och som vid institutet skola utbildas i en disciplin, hvars karaktär af fristående själfständig vetenskap allt mera framträder.

Vid sådant förhållande finnes *något* fog för de ifrågavarande lärarnas begäran att i titelhänseende blifva likställda med ordinarie lärare vid andra högskolor, vid bifall hvartill de gifvetvis förr eller senare skulle blifva med dem likställda i afseende å aflöning.

För genomförande af en sådan ändring i lärarnas vid tandläkarinstitutet ställning synes emellertid tiden *nu* icke vara inne. Såsom redan erinrats, står tandläkarinstitutet under en annan högskolas, karolinska institutets, styrelse och förvaltning och intager alltså, i jämförelse med andra statens högskolor, en mera osjälfständig och underordnad ställning.

Under sådana omständigheter torde lärarna vid tandläkarinstitutet böra i hufvudsak bibehålla sin nuvarande ställning och deras nuvarande aflöningsförmåner tagas till utgångspunkt för bestämmande af den löneförbättring, som i hvarje fall måste anses af behovet högeligen påkallad.

En sammanställning af de för ifrågavarande lärare enligt stat gällande och vid olika, i det föregående angifna tillfällen föreslagna aflöningsförmåner ter sig sålunda:

	Kungl. Maj:ts förslag 1897	Riksdagens beslut 1897: nu gällande stat	Myndigheternas förslag			Löne-reglerings-kommitténs förslag
			1902	1906	1908 (1909)	
Läraren i protés	4,500	4,500	5,000 ¹⁾	5,500 ²⁾	6,000 ²⁾	5,500 ²⁾
Läraren i dental kirurgi och terapi (poliklinik-föreståndare)	4,000 ¹⁾	3,500 ¹⁾	4,000 ²⁾	4,500 ²⁾	5,500 ²⁾	5,000 ²⁾
Läraren i tandfyllnings-konst och tandreglering	3,500 ¹⁾	3,000 ¹⁾	3,500 ²⁾	4,000 ²⁾	5,000 ²⁾	4,500 ²⁾

¹⁾ Med rätt till ett ålderstillägg å 500 kronor efter 5 år.

²⁾ Med rätt till ett ålderstillägg å 500 kronor efter 5 år och ett andra ålderstillägg, likaledes å 00 kronor, efter ytterligare 5 år.

De siffror, som här äro af största intresse, äro de, hvilka innefattas i den nu gällande staten samt i de nu föreliggande förslagen från myndigheterna och från kommittén. Myndigheternas förslag innebär en höjning af begynnelselönen med 1,500 kronor för protéskläraren, hvartill skulle komma rätt till två ålderstillägg, samt med 2,000 kronor för vardera af de båda öfriga lärarna, med rätt för hvar och en af dem till ytterligare ett ålderstillägg. I förhållande till myndigheternas förslag innebär kommitténs förslag en nedsättning af begynnelselönen med 500 kronor för hvar och en af dem; i fråga om ålderstilläggen öfverensstämman de båda förslagen.

Ehuru de af myndigheterna påyrkade aflöningsförmånerna för ifrågasvarande lärare visserligen icke i och för sig kunna anses orimliga, vill jag dock förena mig med löneregringskommittén. Detta må ej fattas såsom något underkännande från min sida af dessa lärares utan tvifvel kräfvande och ansvarsfulla arbete. Men redan ett godkännande af kommittéförslaget innebär en högst betydande löneförbättring.

Lärarnas vid tandläkarinstitutet aflöning skulle alltså enligt min mening blifva respektive 5,500 kronor, 5,000 kronor och 4,500 kronor, med rätt för en hvar af dem till två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor. Beträffande den andel af nämnda begynnelseaflöning, som skulle utgöra lön i egentlig mening och tjänstgöringspenningar, har kommittén föreslagit, att för samtliga tre lärarna 3,000 kronor skulle utgöra egentlig lön, medan återstående respektive 2,500 kronor, 2,000 kronor och 1,500 kronor skulle utgöra tjänstgöringspenningar. Jag kan dock ej värja mig för den tanken, att häri kan komma att ligga en orättvisa. Anledningen till att två af lärarna fått mindre aflöning än den tredje har varit den, att det ansetts, att de två kunde genom enskild praktik förvärfva sig inkomster. Ehuru hänsyn till enskild praktik vid nyare lönerogleringar i vissa andra fall — såsom vid universiteten och karolinska institutet — ej ansetts böra spela någon roll, har jag emellertid, vid det förhållande att vederbörande själfva funnit en gradering af lärarnas aflöningsförmåner böra bibehållas, ej haft något att invända mot densamma. Konsekvensen synes mig då fordra, att en liknande åtskillnad göres i fråga om vederbörandes rätt till pension, hvarvid ju lönen, med eventuella ålderstillägg, är bestämmande. Jag finner detta så mycket naturligare, som skillnaden i löneförmåner är jämförelsevis ringa, hvadan äfven med så pass obetydliga inkomster af enskild praktik som det i ärendet uppgifna belopp af 3,000 kronor, vederbörande lägre aflönade lärare komme upp till större inkomst än den högst aflönade. De lära då också lättare än han vara i stånd att af sina årsinkomster göra

besparingar för äldre dagar. Vid sådant förhållande anser jag mig böra föreslå aflöningsarnas fördelning i lön och tjänstgöringspenningar på ett sätt, som närmare än kommitténs förslag öfverensstämmer med dylik fördelning vid på senare tid skedda lönerogleringar. Aflöningsbeloppet å 5,500 kronor bör alltså enligt min mening delas i lön 3,600 kronor och tjänstgöringspenningar 1,900 kronor, beloppet å 5,000 kronor i lön 3,300 kronor och tjänstgöringspenningar 1,700 kronor samt beloppet å 4,500 kronor, såsom kommittén föreslagit, i lön 3,000 kronor och tjänstgöringspenningar 1,500 kronor. Högsta pensionsunderlaget skulle på så sätt blifva respektive 4,600 kronor, 4,300 kronor och 4,000 kronor.

Såsom i ärendet erinrats öfverensstämma ej benämningarna å de praktiska ämnena i tandläkarinstitutets stadga med dem, som förekomma i lärarbefattningarnas namn enligt nu gällande stat. Härutinnan bör rättelse ske med iakttagande tillika att läran om tandreglering öfverflyttas på läraren i protéslära. De nya benämningarna å lärarna skulle alltså blifva:

lärare i protéslära och tandreglering = nuvarande läraren i protéslära;

lärare i tandkirurgi, tillika poliklinikföreståndare = nuvarande läraren i dental kirurgi och terapi, tillika poliklinikföreståndare;

lärare i tandfyllningskonst = nuvarande läraren i läran om tandfyllning och tandreglering.

I den mån lärarna ingå på de nya aflöningsvillkor, som må komma att antagas, torde nya fullmakter i öfverensstämmelse med de ändrade benämningarna böra utfärdas för dem.

På extra stat för år 1910 finnas vid tandläkarinstitutet anställda en laborator i protéslära och tandreglering, en assisterande lärare i tandkirurgi samt en laborator i tandfyllningskonst. Dessa tre befattningshafvare äro således fördelade på de olika ämnena såsom ämnesfördelningen vid de nuvarande ordinarie lärarbefattningarna framdeles skulle blifva. Den aflöning en hvar af dem åtnjuta för år 1910 utgör arfvode af 3,000 kronor. Såsom jag i det föregående antydt var det vid framställningen om extra anslag för dessa befattningshafvares anställande år 1910 en tydlig förutsättning, att de vid en blifvande löneroglering skulle uppföras på ordinarie stat. Aflöningen, 3,000 kronor, bör, såsom både myndigheterna och kommittén föreslagit, utgå i form af arfvode. Det torde uttryckligen böra åläggas dessa lärare att där så påfordras vid förfall för vederbörande ordinarie lärare tjänstgöra såsom vikarier.

Den ifrågasatta arfvodesförhöjningen för de tre i staten uppförda assistenterna finner jag vara af behovvet påkallad. De böra, såsom i ärendet föreslagits, i staten utmärkas såsom fästa en hvar vid särskildt uppgifven institution.

Hvad godtgörelsen åt laboratoriebiträdet vid protéslaboratoriet beträffar föreligga i ärendet olika förslag. För min del ansluter jag mig till löneregleringskommitténs mening. För detta biträdes anställande i ordinarie tjänst synas mig ej några afgörande skäl vara anförda. Vidtages, på sätt kommittén föreslagit, en höjning från 1,500 kronor till 2,000 kronor af detta så nyligen som år 1905 å stat uppförda arfvodesbelopp, torde man hafva gått så långt omständigheterna för närvarande kräfva. Det synes mig jämväl vara skäl att, af anledning som kommittén angifvit, i stat uppföra anslagsposten med den af kommittén föreslagna rubrik.

Mellan myndigheternas och löneregleringskommitténs förslag i fråga om vaktmästarens aflöning — hvilka båda förslag afse att gifva denne en fastare ställning vid institutet — föreligger den olikhet, att myndigheterna vilja bereda honom *två* ålderstillägg, hvartill vaktmästarna vid karolinska institutet äga rätt, medan kommittén anser, att han blott bör, liksom vaktmästare i allmänhet vid ämbetsverk med ny lönereglering, komma i åtnjutande af *ett* ålderstillägg.

Enligt min åsikt torde ifrågavarande vaktmästare ej böra aflönas sämre än karolinska institutets motsvarande vaktbetjante. Det arbete, som fordras af honom, är efter hvad jag genom inspektor, själf anställd vid karolinska institutet, inhämtat fullt jämförligt med det som kräfves af vaktmästare vid flera af karolinska institutets institutioner, och lärarrådet har intygat, att han är så bunden af sin tjänst, att han ej har tillfälle till någon extra förtjänst genom arbete annorstädes.

Ifrågavarande vaktmästare bör, såsom nämndt, ej aflönas sämre än karolinska institutets motsvarande vaktbetjante. Men å andra sidan uppenbarligen ej heller bättre. Jag finner därför det spårsmål, som i annat sammanhang uppkommit om höjande af ålderstilläggens belopp för vissa vaktbetjante, icke för närvarande böra föranleda någon åtgärd i fråga om tandläkarinstitutets vaktmästare. Jag vill alltså nu tillstyrka, att honom måtte beredas, jämte den för vaktmästare i allmänhet numera vedertagna aflöning å stat, rätt till två ålderstillägg, hvartdera å 100 kronor, efter 5 och 10 års tjänstgöring.

Kommittén har biträdt myndigheternas förslag om förhöjning af anslagsposten för bestridande af sekreterar- och kamrerargörsmål från 300 kronor till 700 kronor. Äfven jag anser denna förhöjning äga fog för sig. Beloppets fördelning på särskilda tjänstemän må framdeles såsom hittills blifva vederbörande myndighets sak att bestämma.

Hvad slutligen angår inspektors arfvode delar jag äfven i fråga här om kommitténs mening, hvilken ansluter sig till lärarrådets första förslag, framställt år 1908 och innebärande anslagsbeloppets fördubbling. Såsom kommittén erinrat tillökas inspektors arfvode genom andel i examensafgifterna.

På grund af hvad jag nu anfört anser jag mig böra förorda framläggande för Riksdagen af följande

Förslag till aflöningsstat för tandläkarinstitutet:

	K r o n o r				
	Lön	Tjänstgöringspenningar	Orts-tillägg	Summa	
För bestridande af inspektorsgörsmål	—	—	—	800	
1 lärare i protéslära och tandreglering	3,600	1,900	—	5,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 d:o i tandkirurgi, tillika poliklinikföreståndare	3,300	1,700	—	5,000	
1 d:o i tandfyllningskonst	3,000	1,500	—	4,500	
1 laborator i protéslära och tandreglering, arfvode	—	—	—	3,000	
1 assisterande lärare i tandkirurgi, arfvode	—	—	—	3,000	
1 laborator i tandfyllningskonst arfvode	—	—	—	3,000	
1 assistent vid protéslaboratoriet, arfvode	—	—	—	1,200	
1 d:o vid polikliniken, arfvode	—	—	—	900	
1 d:o vid tandfyllningslaboratoriet, arfvode	—	—	—	900	
Transport	—	—	—	27,800	

	K r o n o r				
	Lön	Tjänstgöringspennin- gar	Orts- tillägg	Summa	
Transport	—	—	—	27,800	} Efter 5 år kan lö- nen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytter- ligare 100 kronor.
För bestridande af göromål så- som laboratoriebiträde vid pro- tészlaboratoriet	—	—	—	2,000	
I vaktmästare	700	350	150	1,200	
För bestridande af sekreterar- och kamrerargöromål	—	—	—	700	
Summa	—	—	—	31,700	

Ann. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej utgå till honom äfvensom å lönen afdragas 100 kronor årligen.

Riksdagens medgifvande till att samtliga i den föreslagna staten upp-
tagna ålderstillägg må utgå af åttonde hufvudtitelns förslagsanslag till
ålderstillägg torde böra inhämtas.

För åtnjutande af de ordinarie lärare och vaktmästaren tillkommande
afföningsförmåner böra vissa villkor och bestämmelser fastställas. I nära
öfverensstämmelse med kommittén anser jag, att i sådant hänseende bör
föreskrifvas:

att innehafvare af ordinarie befattning vid tandläkarinstitutet skall vara
underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i
åligganden, som vid en möjligen inträdande förändring i institutets orga-
nisation eller verksamhet eller eljest i allmänhet kan varda stadgad, samt
i sådant hänseende vara pliktig att, med bibehållande af den tjänsteställ-
ning och den afföning han innehar, i enlighet med nya eller förändrade
föreskrifter sköta de med befattningen förenade göromål;

att med ordinarie befattning vid tandläkarinstitutet icke må förenas
annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat;

att med ordinarie befattning vid institutet ej heller må förenas vare
sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag,
som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag
registrerad, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag
eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst, såframt ej kanslern
för rikets universitet uppå därom gjord framställning och efter pröfning,
att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka

hinderligt för tjänstgöringen vid institutet, finner uppdraget eller befattningen kunna få tills vidare mottagas och bibehållas;

att tjänstgöringspenningar ej må uppbäras af tjänstinnehafvare under honom beviljad tjänstledighet, utan skola för denna tid utgå till den, som uppehållit befattningen;

att den, som af sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen jämte ortstillägg, där sådant utgår, men att den, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter eller särskilda uppdrag eller i behörig ordning afstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöfver sina tjänstgöringspenningar afstå så mycket af lönen eller ortstillägget, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest pröfvas skäligt;

att aflöning ej må utgå till tjänstinnehafvare för tid, hvarunder han afhållit sig från tjänstgöring utan att hafva i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest tjänstinnehafvare varder afstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del af hans aflöning, som icke af universitetskanslern pröfvas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej kanslern finner skäligt låta honom uppbära något däraf;

att i fråga om i staten medgifven förhöjning af lönen efter viss tids fortsatt innehafvande af befattning tidpunkten för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehafvaren under mer än fyra femtedelar af den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med godt vitsord bestridt sin egen eller, på grund af förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, och för andra förhöjningen, efter ytterligare fem år, på samma villkor, under iakttagande, hvad hvar och en af omförmälda löneförhöjningar angår, att den högre aflöningen ej får tillträdas förr än vid början af kalenderåret näst efter det, hvarunder den stadgade tjänsteåldern blifvit uppnådd; skolande befattningshafvare vid tandläkarinstitutet därvid tillgodoräknas den tid, som före den nya aflöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen;

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande af löneförhöjning, redan uppnått den lefnads- och tjänsteålder, som berättigar honom till pension, icke må tillträda samma förhöjning;

att vid afgang från tjänsten till följd af afskedstagande, entledigande eller dödsfall själfva lönen äfvensom ortstillägg utgå till månadens slut;

att i fråga om skyldighet att afgå från tjänsten äfvensom i fråga om

rätt till pension skall gälla hvad i särskild lag angående civila tjänst-innehafvares rätt till pension är stadgadt vid tiden för den nya lönestatens ikraftträdande eller, såvidt angår innehafvare af befattning, som därefter tillträdades, vid tillträdet till befattningen; samt

att den, som tillträder de nya aflöningsförmånerna, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande af eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed.

Därjämte torde böra förklaras,

att en hvar, som med eller efter ingången af det år, med hvars början den nya staten träder i kraft, tillträder ordinarie befattning vid tandläkarinstitutet, skall vara pliktig att underkasta sig nyssberörda villkor och bestämmelser, samt

att de förutvarande innehafvare af ordinarie lärarbefattningar vid institutet, hvilka icke före viss angifven tidpunkt anmäla, att de vilja underkasta sig den nya aflöningsstaten samt nämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem dittills tillkommande aflöningsförmåner afvensom, i den mån ej annat föranledes af bestämmelserna i förenämnda lag, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem.

Det af mig framlagda förslaget till stat för tandläkarinstitutet öfverensstämmer i fråga om de särskilda posternas slutsummor i allo med kommittéförslaget. Lika med detta skulle alltså mitt förslag kräfva en förhöjning af det nuvarande förslagsanslaget för tandläkarinstitutet, högst 16,000 kronor, med 15,700 kronor eller till högst 31,700 kronor. Såsom kommittén påpekat innebär dock förslaget, med hänsyn till nu utgående extra anslag, som ej vidare skulle erfordras, i själfva verket blott en förhöjning af 6,700 kronor eller, om hänsyn toges till hittills utgående extra lönetillägg, 4,015 kronor.

Någon förhöjning af åttonde hufvudtitelns förslagsanslag till ålders-tillägg anser jag ej påkallas af de förändrade bestämmelser rörande rätt till ålderstillägg, som af mig ifrågasatts.

Under åberopande af hvad jag i detta ärende yttrat tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes, med återkallande af den i 1910 års statsverksproposition gjorda framställning rörande lönereglering vid tandläkarinstitutet, föreslå Riksdagen att

dels godkänna den nu af mig förordade nya aflöningsstat för tandläkarinstitutet jämte nyss omförmälda, för åtnjutande af däri upptagna aflöningsförmåner föreslagna villkor och bestämmelser,

dels förklara, att en hvar, som med eller efter ingången af det år, med hvars början den nya staten träder i kraft, tillträder ordinarie befattning vid tandläkarinstitutet, skall vara pliktig att underkasta sig nyssberörda villkor och bestämmelser, samt att de förutvarande innehafvarne af ordinarie lärarbefattningar vid institutet, hvilka icke före viss angifven tidpunkt anmäla, att de vilja underkasta sig den nya aflöningsstaten samt nämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem dittills tillkommande aflöningsförmåner äfvensom, i den mån ej annat föranledes af bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehafvares rätt till pension den 11 oktober 1907, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem,

dels medgifva, att samtliga befattningshafvares vid tandläkarinstitutet ålderstillägg enligt staten må utgå af det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslag: ålderstillägg,

dels ock höja det under anslagen till karolinska mediko-kirurgiska institutet med rubrik: tandläkarinstitutet, uppförda ordinarie förslagsanslaget från dess nuvarande belopp af: högst 16,000 kronor med 15,700 kronor, eller till: högst 31,700 kronor.

Hvad departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter, i nåder bifalla; och skulle proposition af den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, af-låtas till Riksdagen.

Ur protokollet:

Ernst Förnell.

Afskrift.

Antalet studerande vid tandläkarinstitutet och därifrån utexaminerade har åren 1906—1909 varit sålunda fördeladt.

	År 1906		År 1907		År 1908		År 1909	
	vår-term.	höst-term.	vår-term.	höst-term.	vår-term.	höst-term.	vår-term.	höst-term.
Studerande å teoretiska afdelningen.....	34	52	42	37	24	36	35	39
» å praktiska »	34	46	36	57	58	63	57	63
Summa	68	98	78	94	82	99	92	102
Utexaminerade från institutet	10	6	15	4	11	9	8	15
Summa	16		19		20		23	

Sammanlagda beloppet af de afgifter, en studerande vid tandläkarinstitutet — med lärotiden beräknad till tre år — har att erlägga, uppgår för närvarande till omkring 915 kronor, enligt följande fördelning:

Den teoretiska kursen (ettårig):

avgifter för undervisningen under hösttermin	115 kronor
» » » » vårtermin	90 »
examensafgift	25 »

Den praktiska kursen (tvåårig):

terminsafgifter för två höstterminer à 120 kronor	240 kronor
» » » » vårterminer à 150 »	300 »
afgift för undervisning i kirurgi	omkring 45 »
examensafgifter	100 »

Summa omkring 915 kronor

Vid tandläkarinstitutets poliklinik och laboratorier har ungefärliga antalet patientbesök under åren 1906—1908 utgjort:

	år 1906	år 1907	år 1908
å polikliniken	12,200	11,900	12,000
» tandfyllningslaboratoriet	7,300	8,500	8,800
» protéslaboratoriet	4,400	6,000	6,200
Summa	23,900	26,400	27,000

Det torde i detta sammanhang böra omförmälas, att vid tandläkarinstitutet från den 1 oktober 1909, med universitetskanslerns medgifvande, tills vidare anställdes en kassörska, hvilken har till uppdrag att uppbära och redovisa de s. k. patientafgifterna, d. v. s. ersättningar af bemedlade patienter för förbrukad materiell i och för behandlingen å protés- och tandfyllningsafdelningarna. Aflöningen till ifrågavarande kassörska utgår med 100 kronor i månaden, dock högst 1,000 kronor för år räknadt, och bestrides af de nämnda patientafgifterna.

Bilaga.

Afskrift.

Sammandrag af tandläkarinstitutets räkenskaper för år 1908:

Inkomster:

Statsanslag till aflöning	19,685: —
Studieafgifter för deltagande i de vid institutets klinik och laboratorier anordnade ordinarie kurser	15,615: —
Examensafgifter	1,000: —
Laboratorieafgifter för deltagande i de extra och fakultativa undervisningskurserna	630: —
Patientafgifter (materiellersättningar af bemedlade patienter)	5,504: 15
Anslag af Stockholms stad	1,500: —
Omföring från extra statsanslag till institutets utvidgning (»ökade utgifter för uppvärmning, belysning och renhållning m. m.»)	500: —
Summa	44,434: 15

Utgifter:

Aflöning (ålderstillägg och extra lönetillägg inberäknade)	19,685: —
Lokalhyra (efter afdrag för vaktmästarens bostad)	4,850: —
Lokalens underhåll och inredning	2,186: 32
Ved och kol	960: —
Gas och elektricitet	1,972: 04
Transport	29,653: 36

	Transport	29,653: 36
Vatten		59: 20
Renhållning		816: 55
Handdukar och tvätt		714: 08
Glas och allmänna förbrukningsartiklar		580: 91
Instrument och verktyg		62: 24
Medicinalier och förbandsartiklar		135: 32
Skrifmaterialier, trycksaker, annonser, telefon o. d.		697: 76
Materiell för den praktiska verksamheten vid laboratorierna		4,599: 73
Leverering till statskontoret		7,115: —
	Summa	44,434: 15